

# PŘEHLED JUDIKATURY

ve věcech promlčení a prekluze  
v soukromém právu

2., aktualizované a rozšířené vydání

Sestavil

KAREL SVOBODA



JUDIKATURA

---

## **SLOVO O AUTOROVI:**

**JUDr. Karel Svoboda, Ph.D.**, (nar. 1973) absolvoval Právnickou fakultu UK v Praze. Od roku 2000 je soudcem, od září 2008 místopředsedou Okresního soudu Plzeň-město. V současnosti působí rovněž jako odborný asistent na Fakultě právnické ZČU v Plzni, externě vyučuje civilní právo procesní také na Právnické fakultě UK v Praze. Je autorem čtyř monografií a desítek odborných článků zabývajících se tématy občanského práva hmotného i procesního.

**PŘEHLED JUDIKATURY**  
**ve věcech promlčení a prekluze**  
**v soukromém právu**



# **PŘEHLED JUDIKATURY**

**ve věcech promlčení a prekluze  
v soukromém právu**

**2., aktualizované a rozšířené vydání**

**Sestavil  
Karel Svoboda**



**JUDIKATURA**

Vzor citace: Svoboda, K. Přehled judikatury ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 272.

Právní stav citované judikatury byl uzavřen ke dni 31. 3. 2012.

© Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012

ISBN 978-80-7357-941-8 (brož.)

ISBN 978-80-7357-942-5 (e-pub)

Všechny naše publikace si můžete objednat na adrese:  
Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3  
tel.: 246 040 400, fax: 246 040 401, email: [obchod@wkcr.cz](mailto:obchod@wkcr.cz), [www.wkcr.cz](http://www.wkcr.cz)

**PŘEHLED JUDIKATURY**  
**ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu**

Úvodem .....	13	18. K promlčitelnosti práva na nemajetkovou újmu .....	31
Seznam použitých zkratk .....	14	19. Promlčení práva na peněžitě zadostiučnění autora .....	31
<b>ČÁST PRVNÍ</b>			
<b>PROMLČENÍ</b> .....	17		
<b>A. Podstata promlčení</b> .....	17	<b>III. K souladu námitky promlčení s dobrými mravy</b> .....	33
<b>I. Obecná úprava promlčení v občanském zákoníku</b> .....	17	20. Ústavní dimenze mravnosti námitky promlčení .....	33
1. Hmotněprávní aspekt promlčení .....	17	21. Krácení promlčecí doby s odkazem na dobré mravy .....	34
2. Procesní aspekt promlčení a důkazní břemeno ohledně existence promlčení .....	17	22. Vliv legitimního očekávání na běh objektivní promlčecí doby .....	34
3. Námitka promlčení postavená na nesprávném právním posouzení skutku .....	18	23. Vztah věřitele k promlčení a jeho následkům .....	35
4. Objektivní podstata počátku obecné promlčecí doby dle § 101 obč. zák. ...	19	24. Vztah dlužníka k promlčení a jeho následkům .....	36
5. Promlčení námitky promlčení .....	21	25. Nemravnost promlčení mezi příbuznými .....	37
6. Plnění vícero dluhů (i promlčených) bez bližší specifikace .....	21	26. Promlčení mezi druhem a družkou ...	38
7. Promlčení při nové dohodě o splatnosti .....	22	27. Promlčení jako následek vadného úkonu státu .....	38
8. Promlčení při plnění ve splátkách ...	23	28. Změna soudní praxe jako právní skutečnost rozhodná při posouzení mravnosti námitky promlčení .....	39
9. Promlčení jednotlivých splátek půjčky .....	23	29. Kritéria nemravnosti námitky započtení při změně rozhodovací praxe .....	40
10. Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli věřitele .....	24	<b>IV. Specifický charakter promlčení ve vztazích podléhajících obchodnímu zákoníku</b> .....	41
11. Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli dlužníka .....	25	30. Charakter vztahů mezi subjekty jako určující moment pro odlišení občanského a obchodního promlčení .....	41
12. Promlčení práva věřitele na odstoupení od smlouvy .....	26	31. Promlčení při zabezpečování veřejných potřeb podnikatelem. Bezdůvodné obohacení mezi podnikateli .....	41
<b>II. Práva nepodléhající promlčení. Současné pojetí nemajetkové újmy a zadostiučnění</b> .....	28	32. Komplexní povaha promlčení v obchodním zákoníku .....	42
13. Projevy nepromlčitelnosti vlastnického práva .....	28	33. K aplikaci § 110 odst. 1 obč. zák. v obchodně závazkových vztazích ...	42
14. Charakter náhrady za omezení vlastnického práva .....	28	34. K započtení promlčené pohledávky ...	43
15. Další nepromlčitelná majetková práva. Promlčení a kompenzační námitka ...	29	35. Prohlášení o prodloužení promlčecí doby .....	43
16. Promlčení absolutní neplatnosti .....	30	36. Dílčí plnění dle obchodního zákoníku .....	44
17. Nepromlčitelnost a nemravnost práva žádat o vypořádání neoprávněné stavby .....	30		

37.	Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli věřitele . . . . .	45	57.	Stavení promlčecí lhůty z důvodu uplatnění protinároku nebo obrany započtením . . . . .	61
<b>V.</b>	<b>Žaloba jako úkon vedoucí ke stavení promlčecí doby. Pojem řádného pokračování v řízení . . . . .</b>	<b>48</b>	58.	Námítka promlčení vzájemné pohledávky . . . . .	62
38.	Hmotněprávní následky vadné žaloby . . . . .	48	59.	Vztah procesní výzvy k vyjádření (§ 101 odst. 4 o. s. ř.) k pozdější námitce promlčení . . . . .	63
39.	Prekludující nárok uplatněný vadnou žalobou . . . . .	49	60.	Vázanost soudu rozhodnutím jiného orgánu při zkoumání promlčení . . . . .	63
40.	Upřesnění žaloby a jeho vliv na promlčení . . . . .	49	61.	Promlčení při nesprávném rozhodnutí o procesním nástupnictví . . . . .	63
41.	Peněžitá náhrada za věc; uplatnění ve formě eventuálního petitu . . . . .	49	62.	Odůvodnění rozsudku, jenž se opírá o námitku promlčení . . . . .	64
42.	K promlčení při změně žaloby, eventuálního petitu a alternativě <i>facultas</i> . . . . .	50	63.	Promlčení odměny soudem ustanoveného zástupce . . . . .	65
43.	Účinky rozšíření žaloby na již promlčenou část pohledávky . . . . .	51	64.	Rozsah dovolacího přezkumu promlčení . . . . .	65
44.	Účinky vindikační žaloby na běh vydržecí doby . . . . .	53	<b>VII. Promlčení ve vykonávacím řízení . . . . .</b>	<b>67</b>	
45.	Vliv určovací žaloby na promlčení . . . . .	53	65.	Posuzování charakteru promlčecí doby v exekuci . . . . .	67
46.	Pojem „řádného pokračování v zahájeném řízení“ . . . . .	53	66.	Promlčení při nařízení exekuce . . . . .	67
47.	Vliv nepodání návrhu na pokračování v řízení na promlčecí dobu . . . . .	54	67.	Vliv podání návrhu na nařízení exekuce na běh promlčecí doby . . . . .	68
48.	Vliv kompenzační námitky na promlčení protipohledávky . . . . .	54	68.	Námítka promlčení vznesená před nařízením exekuce . . . . .	69
<b>VI. Promlčení jako procesní obrana vznesená během nalézacího řízení . . . . .</b>	<b>56</b>	69.	Promlčení obchodního závazku během exekuce . . . . .	69	
49.	Námítka promlčení jako úkon na pomezí práva hmotného a procesního . . . . .	56	70.	Vliv souběhu soudní a exekutorské exekuce na běh promlčecí doby . . . . .	70
50.	Námítka promlčení vznesená po zkoncentrování sporu . . . . .	56	71.	K promlčení práva domáhat se exekuce vyklizením bytu . . . . .	71
51.	Břemeno prokázání důvodnosti námitky promlčení . . . . .	57	72.	Promlčení v případě podání návrhu na soudní prodej zástavy . . . . .	71
52.	Námítka promlčení vznesená jen jedním z nerozlučných společníků ve sporu . . . . .	58	73.	Vliv promlčení práva na rozhodnutí o soudním prodeji zástavy . . . . .	72
53.	Námítka promlčení vznesená ručitelem . . . . .	58	74.	Příhláška pohledávky zajištěné zástavou do dražby . . . . .	74
54.	Promlčení ve vztahu k nežalovanému solidárnímu dlužníku . . . . .	59	<b>VIII. Promlčení v souvislosti s insolvenčním řízením . . . . .</b>	<b>75</b>	
55.	Námítka promlčení vznesená vedlejším účastníkem . . . . .	60	75.	Námítka promlčení pohledávky v insolvenčním řízení . . . . .	75
56.	Vliv přistoupení nového účastníka na promlčení . . . . .	60	76.	Podání žaloby proti úpadci . . . . .	75
			77.	Nepromlčitelnost práva sepsat majetek do insolvenční podstaty . . . . .	76
			78.	Promlčení odpovědnosti za škodu na majetku konkursní podstaty . . . . .	77



79.	Uznání promlčeného závazku dlužníkem během insolvenčního (konkurzního) řízení . . . . .	78	98.	K uznání závazku částečným plněním . . . . .	91
80.	Uznání pohledávky insolvenčním správcem při přezkumném jednání . . . . .	78	99.	Účinky započtení pohledávky . . . . .	92
<b>IX.</b>	<b>Promlčení práv, jež byla uznána nebo přiznána pravomocným rozhodnutím . . . . .</b>	<b>80</b>	100.	Horní hranice promlčecí doby . . . . .	93
<b>a)</b>	<b>Uznání závazku v režimu občanského zákoníku . . . . .</b>	<b>80</b>	101.	Částečné plnění po promlčení . . . . .	94
81.	Identifikace dluhu v uznání závazku . . . . .	80	102.	Vliv oznámení o postoupení pohledávky na promlčení . . . . .	94
82.	Uznání práva podle § 110 odst. 1 obč. zák. versus uznání dluhu podle § 558 obč. zák. . . . .	81	103.	Promlčení povinnosti splatit emisní kurs akcií upsaných zakladatelem akciové společnosti . . . . .	95
83.	Vliv uznání závazku na běh promlčecí doby . . . . .	82	104.	Promlčení práva mandátáře na úplatu. Záloha poskytnutá mandátáři . . . . .	95
84.	Uznání promlčeného dluhu . . . . .	83	<b>B.</b>	<b>Promlčení práva na náhradu škody . . . . .</b>	<b>97</b>
85.	Opětovné uznání práva . . . . .	84	<b>I.</b>	<b>Obecně k promlčení práva na náhradu škody . . . . .</b>	<b>97</b>
86.	Promlčení částečně uznaného závazku . . . . .	85	105.	Pojem škodní události . . . . .	97
87.	Uznání závazku bez souhlasu ručitele . . . . .	85	106.	Vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby . . . . .	97
88.	Odvolaání uznávacího prohlášení . . . . .	86	107.	Vyluka z běhu promlčecí doby osoby stížené duševní poruchou . . . . .	97
<b>b)</b>	<b>Promlčecí doba po pravomocném rozhodnutí . . . . .</b>	<b>87</b>	108.	Promlčení nároku na náhradu škody při výkonu veřejné moci podle zákona č. 82/1998 Sb. . . . .	98
89.	Povaha rozhodnutí vedoucího k přetržení promlčecí doby . . . . .	87	109.	Promlčení nároku na odškodnění nemajetkové újmy z nezákonného rozhodnutí nebo nesprávného úředního postupu . . . . .	99
90.	Námítka promlčení vznesená po vydání rozsudku pro zmeškání . . . . .	87	110.	Promlčení při přechodu práva na náhradu škody z pojistné události na pojišťovnu . . . . .	101
91.	Promlčení úroků z prodlení a opětuující se plnění před a po vynesení rozhodnutí . . . . .	88	<b>II.</b>	<b>Subjektivní promlčecí doba . . . . .</b>	<b>103</b>
92.	Uznání závazku po jeho pravomocném přiznání . . . . .	88	111.	Kdy se má za to, že poškozený ví o škodě . . . . .	103
<b>c)</b>	<b>Specifika uznání závazku v obchodním právu . . . . .</b>	<b>89</b>	112.	Potřebná míra vědomosti o vzniklé škodě . . . . .	103
93.	Počátek promlčecí doby při uznání obchodního závazku . . . . .	89	113.	Subjektivní promlčecí doba u škody způsobené více škůdci . . . . .	104
94.	Identifikace závazku při uznání dluhu v obchodním právu . . . . .	90	114.	Promlčení při „pokračující“ škodě . . . . .	104
95.	Určitost uznání závazku ve vztahu k účastníkům a ke třetím osobám . . . . .	90	115.	K promlčení práva na náhradu škody z dlouhodobé a nekončící škodlivé činnosti . . . . .	105
96.	Identifikace závazku jeho výší . . . . .	91	116.	Subjektivní promlčecí doba při zastoupení advokátem . . . . .	106
97.	Úplné plnění jako projev uznání závazku . . . . .	91	117.	Subjektivní vědomost právnické osoby o škodě . . . . .	107

118. Subjektivní promlčecí doba odpovědnosti za škodu z neplatného právního úkonu . . . . .	107
119. Okamžik zjištění škody způsobené nesprávným úředním postupem nebo nezákonným rozhodnutím . . . . .	108
120. Počátek subjektivní promlčecí doby při škodě z neprávem vydražené nemovitosti . . . . .	109
<b>III. Objektivní promlčecí doba . . . . .</b>	<b>110</b>
121. Promlčení škody vznikající porušením povinnosti uložené podle veřejného práva . . . . .	110
122. Promlčecí doba při kontaminaci vody . . . . .	111
123. Promlčení škody na zemědělské výrobě . . . . .	112
<b>IV. Promlčení nároků ze škody na zdraví . . . . .</b>	<b>113</b>
124. Povaha promlčení nároků ze škody na zdraví . . . . .	113
125. Vědomost o vzniku škody z lékařského zákroku . . . . .	114
126. Promlčecí doba bolestného . . . . .	114
127. Promlčení nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění . . . . .	115
128. Promlčení dalšího nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění . . . . .	116
129. Obecně k promlčení ztráty na výdělků . . . . .	117
130. Promlčení ztráty na výdělků po dobu nemocenské . . . . .	117
131. Promlčení ztráty na výdělků při invaliditě . . . . .	118
132. Promlčení nároku pojišťovny na náhradu za péči o pojištěnce . . . . .	119
133. Promlčení nároku pojišťovny na regresní náhradu škody . . . . .	120
134. Promlčení plnění poskytnutého z garančního fondu . . . . .	121
<b>V. Promlčení škody způsobené trestným činem nebo přestupkem . . . . .</b>	<b>123</b>
135. Uplatnění nároku na náhradu škody v trestním oznámení . . . . .	123
136. Vliv odsuzujícího rozsudku na běh subjektivní promlčecí doby . . . . .	123
137. Získání vědomosti o dalším osudu odcizené věci . . . . .	124
138. Vztah adhezního řízení a pozdějšího civilního řízení o tomtéž . . . . .	125
139. Neoznámení usnesení o nepřipuštění poškozeného s jeho nárokem do trestního řízení . . . . .	126
140. Uplatnění škody v přestupkovém řízení . . . . .	126
<b>VI. Promlčení škody způsobené advokátem . . . . .</b>	<b>128</b>
141. Subjektivní promlčecí doba škody způsobené advokátem, který včas neuplatnil nárok . . . . .	128
142. Pochybení advokáta vedoucí k prohře žalovaného . . . . .	129
143. Pochybení advokáta vedoucí k prohře žalobce . . . . .	129
144. Obchodněprávní režim promlčení práva na náhradu škody způsobené advokátem . . . . .	130
<b>VII. Promlčení práva na náhradu škody podle obchodního práva . . . . .</b>	<b>132</b>
145. Objektivní promlčecí doba práva na náhradu škody v obchodním právu . . . . .	132
146. Promlčecí doba práva na náhradu škody vznikající společností . . . . .	132
147. Plnění ze slibu odškodnění . . . . .	134
<b>C. Promlčení bezdůvodného obohacení . . . . .</b>	<b>135</b>
<b>I. Obecná pravidla . . . . .</b>	<b>135</b>
148. Vznik bezdůvodného obohacení . . . . .	135
149. Dvojitá promlčecí doba bezdůvodného obohacení . . . . .	135
150. Počátek subjektivní promlčecí doby bezdůvodného obohacení . . . . .	136
151. Počátek objektivní promlčecí doby bezdůvodného obohacení . . . . .	137
<b>II. Subjektivní promlčecí doba bezdůvodného obohacení . . . . .</b>	<b>138</b>
152. Meze vědomosti o vzniku bezdůvodného obohacení . . . . .	138

153. Nedbalost poškozeného při zjišťování škody . . . . .	138	175. Promlčení při vykonávání zákonem nepovolené činnosti . . . . .	152
154. Subjektivní promlčecí doba státu . . . . .	138	176. Promlčení zádržného . . . . .	153
155. Úmyslné bezdůvodné obohacení jako moment ovlivňující promlčecí dobu . . . . .	139	177. Promlčení ze zhodnocení cizí nemovitosti . . . . .	154
156. Subjektivní promlčecí doba při úmyslném bezdůvodném obohacení . . . . .	140	178. Promlčecí doba při plnění za jiného . . . . .	154
157. Vliv deklaratorního rozsudku na běh subjektivní promlčecí doby I . . . . .	140	179. Promlčení kupní ceny zaplacené za odcizenou věc . . . . .	155
158. Vliv deklaratorního rozsudku na běh subjektivní promlčecí doby II . . . . .	141	180. Promlčení bezdůvodného obohacení manželů při zrušení smlouvy . . . . .	155
159. Vliv deklaratorního rozsudku na běh subjektivní promlčecí doby III . . . . .	142	<b>V. Bezdůvodné obohacení v režimu obchodního zákoníku . . . . .</b>	<b>157</b>
<b>III. Promlčení plnění z neplatného právního úkonu . . . . .</b>	<b>143</b>	181. Obecně k promlčení bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích . . . . .	157
160. Vrácení věci poskytnuté na základě neplatné smlouvy . . . . .	143	182. Počátek promlčecí doby u bezdůvodného obohacení I . . . . .	158
161. Smysl promlčení při povinnosti vrátit si vzájemné plnění . . . . .	143	183. Počátek promlčecí doby u bezdůvodného obohacení II . . . . .	158
162. Synallagmatický charakter vzájemného plnění z neplatné smlouvy . . . . .	144	184. Promlčení mezi podnikateli při zpracování věci bez právního důvodu . . . . .	159
163. Podmínka již realizovaného vzájemného plnění . . . . .	144	185. Promlčení plnění z neplatné smlouvy o úvěru . . . . .	160
164. Promlčení jednostranného plnění z neplatné kupní smlouvy . . . . .	145	186. Promlčení z neprávem vyplacené náhrady za pojištěný vklad . . . . .	160
165. Právo oprávněného držitele na náhradu nákladů, jež na věc vynaložil . . . . .	145	<b>D. Promlčení ve zvláštních případech . . . . .</b>	<b>163</b>
166. Stojí-li proti sobě dvě promlčitelná práva . . . . .	146	<b>I. Promlčení práv souvisejících s nabytím věci za úplatu . . . . .</b>	<b>163</b>
167. Počátek subjektivní promlčecí doby při plnění z neplatného úkonu . . . . .	146	187. Promlčení nároku z dohody o vrácení plnění z kupní smlouvy . . . . .	163
168. Promlčení plnění z neplatné smlouvy vráceného nikoli smluvní straně . . . . .	147	188. Promlčení práv vzniklých z porušení předkupního práva . . . . .	163
169. Promlčení nákladů na zhodnocení navrácené věci . . . . .	148	189. Promlčení soudního uplatnění práv z odpovědnosti za vady zakoupené věci . . . . .	164
<b>IV. Promlčení bezdůvodného obohacení ve zvláštních situacích . . . . .</b>	<b>149</b>	190. Uplatnění nároku z odpovědnosti za vady, činí-li si na věc nárok třetí osoba . . . . .	164
170. Promlčení zálohy na zamýšlenou, ale neuskutečňenou koupi . . . . .	149	191. Závazek kupujícího k úhradě daně ze zakoupené nemovitosti . . . . .	165
171. Odvolání příslibu, na jehož základě účastník investoval do cizího . . . . .	150	192. Promlčení práva z odpovědnosti za vady v obchodních vztazích . . . . .	166
172. Promlčení nákladů na odtah vozidla . . . . .	150	<b>II. Promlčení práv týkajících se společného jmění manželů . . . . .</b>	<b>167</b>
173. Promlčení bezdůvodného obohacení vzniklého na základě derogačního nálezu Ústavního osudu . . . . .	151	193. Vliv vypořádání SJM na promlčecí dobu pohledávek třetích osob . . . . .	167
174. Promlčení práva na plnění poskytnutého na základě zrušeného rozhodnutí . . . . .	152		

194. Zúžení společného jmění manželů ...	167	211. Námitka relativní neplatnosti právního úkonu .....	182
195. K promlčení práva na vypořádání společného členského podílu v bytovém družstvu I .....	167	212. Legitimace k námitce promlčení u odporovatelnosti .....	182
196. K promlčení práva na vypořádání společného členského podílu v bytovém družstvu II .....	168	213. Obecně k promlčení požadavku na vrácení daru .....	183
197. Promlčení při uznání dluhu jedním z manželů .....	169	214. Promlčení práva na vrácení daru při pokračujícím nemravném chování obdarovaného .....	183
<b>III. Promlčení práv souvisejících se spoluvlastnictvím .....</b>	<b>170</b>	<b>VII. Promlčení sekundárních práv .....</b>	<b>185</b>
198. Obecně k promlčení investic do společné věci .....	170	<b>a) Promlčení související se zástavním právem .....</b>	<b>185</b>
199. Právo na náhradu odsouhlasených investic do společné věci .....	171	215. Promlčecí doba při uznání zástavního práva .....	185
200. Promlčení náhrady za užívání společné věci nad rámec spoluvlastnického podílu .....	171	216. Je-li zástavní dlužník odlišný od osobního dlužníka .....	185
201. Promlčení předkupního práva podílového spoluvlastníka .....	172	217. Žaloba o určení, že zástavní právo je promlčeno .....	186
<b>IV. Promlčení práv souvisejících s věcným břemenem .....</b>	<b>173</b>	218. Promlčení zástavního práva zajišťujícího úvěr .....	187
202. Rozdíl mezi zánikem a promlčením věcného břemene .....	173	219. Vliv uznání promlčené pohledávky na promlčené zástavní právo zajišťující tuto pohledávku .....	187
203. Zánik věcného břemene následkem uplatnění námitky promlčení .....	173	<b>b) Promlčení ostatních sekundárních práv (ručení, smluvní pokuta, příslušenství) .....</b>	<b>189</b>
204. Obrana při promlčení práva věcného břemene .....	174	220. Vztah ručitélského a hlavního závazku z hlediska promlčení .....	189
205. Vztah promlčení k řízení o určovací žalobě, že právo není promlčeno .....	174	221. Poměr § 310 obch. zák. k obecným ustanovením o promlčení .....	189
206. Promlčení příslušenství zajištěného věcným právem .....	175	222. Promlčení práva vůči ručiteli .....	190
<b>V. Promlčení práv při odstoupení od smlouvy .....</b>	<b>177</b>	223. Povaha smluvní pokuty a její promlčení .....	191
207. Promlčení vzájemného plnění ze smlouvy zaniklé odstoupením .....	177	224. Promlčení dílčího závazku ze smluvní pokuty mezi podnikateli .....	192
208. Promlčení práva na odstoupení od smlouvy pro prodlení dlužníka ...	178	225. Promlčení úroků a úroků z prodlení ...	193
209. Promlčení práva na vymíněné odstoupení od smlouvy .....	179	226. Promlčení úroků z prodlení v režimu obchodního zákoníku .....	194
210. Promlčení již splatných leasingových splátek při odstoupení od smlouvy ...	179	227. Promlčení nákladů řízení přisouzených spolu s žalobním požadavkem .....	195
<b>VI. Námitka relativní neplatnosti, odporovatelnost, vrácení daru .....</b>	<b>182</b>	228. Vliv uznání závazku na příslušenství ...	195
		<b>VIII. Promlčení v nájemních vztazích ...</b>	<b>197</b>
		229. K promlčení práva výpovědi z nájmu bytu .....	197

230. Podstata promlčení plnění za užívání věci při neplatně uzavřené nájemní smlouvě . . . . .	198	249. Rozpoznání prekluze . . . . .	214
231. Počátek promlčení „nájemného“ z neplatné nájemní smlouvy . . . . .	198	250. Způsob uplatnění práva v prekluzivní lhůtě . . . . .	215
232. Splatnost sjednaná v neplatné nájemní smlouvě . . . . .	199	251. Vliv prekluze na soudní rozhodnutí . . . . .	216
233. Promlčení práva na slevu z nájmu . . . . .	199	252. Prekluze práva oprávněného bez plné způsobilosti k právním úkonům . . . . .	217
234. Promlčení kauce složené nájemcem . . . . .	200	253. Prekluze na základě sjednané nevyvratitelné skutkové nebo právní domněnky . . . . .	218
235. Změny na věci prováděné se souhlasem pronajímatele . . . . .	200	254. Nesprávně formulovaný petit a jeho vliv na prekluzi . . . . .	219
236. Promlčení nájemního práva při neplatné dohodě o výměně bytů . . . . .	201	255. Prekluze práva domáhat se nahrazení prohlášení vůle . . . . .	220
<b>IX. Promlčení v souvislosti se směnkou . . . . .</b>	<b>202</b>	256. Prekluze práva započíst pohledávku vůči postupníkovi . . . . .	221
237. Uplatnění směnečné pohledávky . . . . .	202	<b>B. Zvláštní případy prekluze v občanskoprávních vztazích . . . . .</b>	<b>223</b>
238. Promlčení směnečných nároků vůči výstavci směnky . . . . .	202	<b>I. Právo na náhradu škody způsobené na věcech vnesených a odložených . . . . .</b>	<b>223</b>
239. Promlčení při vyplnění blankosměnky . . . . .	203	257. Okruh osob oprávněných uplatnit škodu na vnesených a odložených věcech . . . . .	223
240. Promlčení kauzálního práva po dobu směnečného řízení . . . . .	203	258. Okruh osob povinných přijmout úkon směřující k uplatnění prekludujícího práva . . . . .	225
241. Promlčení směnečné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím . . . . .	204	<b>II. Prekluze práv souvisejících se zakoupením věci . . . . .</b>	<b>227</b>
<b>X. Promlčení v souvislosti s dědictvím . . . . .</b>	<b>206</b>	259. Vztah obecné lhůty pro vytknutí vad věci a lhůty pro vytknutí vad kupujícím . . . . .	227
242. Promlčení práv oprávněného dědice, pokud bylo rozhodnuto o dodatečně objeveném majetku . . . . .	206	260. Prekluze odpovědnosti za vady věci prodané v obchodě . . . . .	228
243. Promlčení relativní neplatnosti závěti . . . . .	206	<b>C. Prekluze práv v pracovněprávních vztazích . . . . .</b>	<b>229</b>
244. Právo neznámého dědice dovolat se neplatnosti závěti . . . . .	208	<b>I. Právo ukončit pracovní poměr . . . . .</b>	<b>229</b>
245. Promlčení při neoprávněném užívání majetku patřícího do dědictví . . . . .	210	261. Povaha lhůty pro okamžité zrušení pracovního poměru . . . . .	229
246. Uplatnění závazků vůči dědicům zemřelého . . . . .	210	262. Počátek subjektivní lhůty pro okamžité zrušení pracovního poměru . . . . .	230
247. Vliv probíhajícího dědického řízení na běh promlčecí doby z nároku na náhradu škody . . . . .	211	263. Počátek lhůty pro okamžité zrušení pracovního poměru při pokračujících pracovních nedostatcích . . . . .	231
		264. Prekluze práva ukončit pracovní poměr při absenci zaměstnance . . . . .	232
<b>ČÁST DRUHÁ</b>			
<b>PREKLUZE . . . . .</b>	<b>213</b>		
<b>A. Obecné zásady . . . . .</b>	<b>213</b>		
248. Povaha prekluze. Škoda z nadměrného poškození pronajaté věci . . . . .	213		

265. Lhůta pro výpověď zaměstnavatele při méně závažném porušení pracovní kázně . . . . .	232	269. Prekluzivní charakter práva podat žalobu o neplatnost rozvázání pracovního poměru . . . . .	237
266. Prekluze práva ukončit pracovní poměr při „šetření jiného orgánu“ . . . . .	234	270. Počítání lhůty pro podání žaloby o neplatnost skončení pracovního poměru . . . . .	238
267. K osobě, jejímž prostřednictvím získává zaměstnavatel vědomost o počátku lhůty pro ukončení pracovního poměru . . . . .	234	271. Vznik práva podat žalobu o neplatnost ukončení pracovního poměru . . . . .	238
268. Prekluze práva ukončit pracovní poměr při porušení pracovních povinností i ze strany vedoucího zaměstnance . . . . .	235	272. Prekluze práva brojit proti ukončení dohody o pracovní činnosti . . . . .	239
<b>II. Právo dovolat se neplatnosti ukončení pracovního poměru . . . . .</b>	<b>237</b>	<b>Přehled uveřejněných judikátů podle právních předpisů . . . . .</b>	<b>241</b>
		<b>Věcný rejstřík . . . . .</b>	<b>260</b>

# PŘEHLED JUDIKATURY ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu

2., aktualizované a rozšířené vydání

Sestavil  
Karel Svoboda

## Úvodem

Tento Přehled judikatury aktualizuje a rozšiřuje první vydání, které vyšlo v nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a. s., v roce 2006. Důvodem pro obnovené vydání byl vzrůstající objem judikatury vztahující se k tomuto tématu. Právní úprava institutu promlčení se poté, co vstoupí v účinnost nový občanský zákoník, do jisté míry změní. Judikatura vybraná do tohoto Přehledu však bude použitelná i po tomto datu, mimo jiné proto, že se tento institut po novu začne využívat až po třech letech od účinnosti nového občanského zákoníku.

Námitka promlčení patří mezi nejfrekventovanější procesní obrany, které účastníci civilního řízení využívají. Proto je vhodné poskytnout čtenáři přehled nejpodstatnějších rozhodnutí, které se této námitky týkají.

První část přehledu judikatury se věnuje institutu promlčení, část druhá obsahuje základní rozhodnutí týkající se prekluze. V úvodu každé části najde čtenář judikáty mající obecnou platnost, následující kapitoly jsou orientovány tematicky (např. promlčení práva na náhradu škody, promlčení bezdůvodného obohacení apod.). Autor reflektuje skutečnost, že námitka promlčení stojí na pomezí práva hmotného a práva procesního. Proto do Přehledu zařazuje svébytnou kapitolu týkající se vztahu promlčecí doby a podané žaloby a také kapitolu věnovanou procesním následkům námitky promlčení vznesené ve specifické procesní situaci. Stranou pozornosti nezůstala ani v současnosti aktuální problematika týkající se posuzování souladu vznesené námitky promlčení s dobrými mravy.

Některé judikáty jsou opatřeny poznámkami, které se týkají související judikatury. V rámci poznámek autor upozorňuje na z jeho pohledu diskutabilní závěry prezentovaných rozhodnutí a uvádí jiné judikáty, které do jisté míry právě prezentovanému rozhodnutí oponují. U judikatury staršího data poznámky upozorňují na míru jejich použitelnosti a odkazují na skutečně aktuální zákonná ustanovení.

*Autor*

## Seznam použitých zkratk

### Prameny:

<b>ASPI JUD</b>	označení judikátu v právním systému ASPI
<b>PrRo</b>	Právní rozhledy
<b>R</b>	Sbírka rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu
<b>S IV</b>	Sborník rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu
<b>SbNS</b>	Sbírka rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu
<b>SbÚS</b>	Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu
<b>SoJ</b>	Soudní judikatura

### Právní předpisy:

<b>IZ</b>	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
<b>NOZ</b>	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
<b>obč. zák.</b>	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
<b>obch. zák.</b>	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
<b>o. s. ř.</b>	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
<b>tr. řád</b>	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
<b>ZKV</b>	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
<b>zák. práce</b>	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
<b>zák. č. 191/1950 Sb.</b>	zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový
<b>zák. č. 61/1977 Sb.</b>	zákon č. 61/1977 Sb., o lesích
<b>zák. č. 528/1990 Sb.</b>	zákon č. 528/1990 Sb., devizový zákon
<b>zák. č. 87/1991 Sb.</b>	zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích
<b>zák. č. 221/1992 Sb.</b>	zákon č. 221/1992 Sb., o bankách
<b>zák. č. 182/1993 Sb.</b>	zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
<b>zák. č. 85/1996 Sb.</b>	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
<b>zák. č. 48/1997 Sb.</b>	zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů
<b>zák. č. 82/1998 Sb.</b>	zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
<b>zák. č. 168/1999 Sb.</b>	zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla)
<b>zák. č. 26/2000 Sb.</b>	zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách



- zák. č. 121/2000 Sb.** zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
- zák. č. 120/2001 Sb.** zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
- vyhl. č. 440/2001 Sb.** vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění



# ČÁST PRVNÍ PROMLČENÍ

## A. Podstata promlčení

### I. Obecná úprava promlčení v občanském zákoníku

#### 1. Hmotněprávní aspekt promlčení

§ 100 a násl. obč. zák.  
§ 387 a násl. obch. zák.

**Podstatou promlčení není zánik práva, ale jeho závažné oslabení, protože nárok jakožto součást subjektivního práva se stává podmíněným – závisí na tom, zda se povinný subjekt promlčení dovolá. Pokud se tak stane, nárok oprávněného subjektu zaniká, právo se stává nevytížitelným (byť nezaniká a stále existuje) a soud (resp. jiný příslušný orgán) jej nemůže přiznat.**

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1358/2008  
*ASPI.JUD150855CZ*

#### Z odůvodnění:

Tvrzení dovolatele, podle nějž byla nesprávně aplikována právní úprava promlčení, neboť na jeho základě dochází pouze k promlčení nároku, nikoliv k zániku práva, není přílehlavé. Soud prvního stupně poté, co nastalou situaci kvalifikoval jako porušení závazku ze smlouvy, správně přihlédl k námitce promlčení vznesené žalovaným a žalobu zamítl. Pokud jde o žalobcovu námitku, že odvolací soud se otázkou promlčení ve svém rozhodnutí vůbec nezabýval, rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil a způsobil tím zmatečnost řízení, je třeba zdůraznit, že městský soud v odůvodnění svého

rozsudku uvedl, že vznesenou námitkou promlčení se nezabýval s ohledem na zjištění (ve shodě se soudem prvního stupně) neexistence práva uplatňovaného žalobcem, pro něž rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil. Posuzování důvodnosti námitky promlčení tedy považoval za argumentaci přesahující nezbytný rámec odůvodnění jeho rozhodnutí ve vztahu k případnému nároku vzniklému z bezdůvodnému obohacení s tím, že ve vztahu k nároku z mandátní smlouvy se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, což lze vztáhnout i na posouzení námitky promlčení práva ze závazkového smluvního vztahu.

#### 2. Procesní aspekt promlčení a důkazní břemeno ohledně existence promlčení

§ 100 odst. 1 obč. zák.  
§ 387 a násl. obch. zák.  
§ 120 o. s. ř.

**Námitka promlčení může být vznesena až v průběhu soudního řízení, jehož předmětem je promlčené právo. Námitka promlčení vznesená žalovaným v průběhu soudního řízení je jednostranný, výslovný a adresný právní úkon, jenž působí tak, že promlčené právo nelze přiznat. Žalovaný má důkazní břemeno, povinnost tvrzení a povinnost důkazní k námitce promlčení, tj. musí uvést všechny okolnosti promlčení práva (že uplynula právním předpisem přesně vy-**

**mezená doba, ve které žalobce své právo nevykonal).**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007  
*SbNS 101/2008*

### **Z odůvodnění:**

Aby námitka promlčení soudu bránila promlčené právo přiznat žalobci, musí ze skutkových zjištění vyplývat, že k promlčení práva (k tzv. první fázi – k marnému uplynutí promlčecí doby) došlo a žalovanému (dlužníku) tak vzniklo právo jednostranným právním úkonem v soudním řízení dosáhnout toho, že proti němu nelze promlčené právo uplatnit. Žalovaný má důkazní břemeno, povinnost tvrzení a dokazování ve smyslu § 120 odst. 1 o. s. ř. k námitce promlčení, tj. uvést všechny okolnosti promlčení práva – že uplynula právním předpisem přesně vymezená doba a oprávněný subjekt, ač tak měl učinit, své právo nevykonal.

Námitka promlčení je bezdůvodná, pokud z obsahu spisu a skutkových zjištění soudu prvního stupně nelze bez dalších okolností a důkazů posoudit promlčení práva, tj. že marně uplynula promlčecí doba. Odvolací soud se proto v dané věci neměl zabývat námitkou promlčení vznesenou až v odvolacím řízení, protože tato námitka je spojena s nepřípustným uplatňováním nových skutečností a důkazů.

### **3. Námitka promlčení postavená na nesprávném právním posouzení skutku**

§ 100 a násl. obč. zák.  
§ 387 a násl. obch. zák.

**Důvodnost námitky promlčení soud zkoumá ve vztahu k nároku uplatněnému**

**žalobou. Není významné, jak účastníci nárok kvalifikovali po právní stránce a z jakých právních důvodů byla námitka promlčení vznesena.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 162/2003  
*SbNS 13/2005*

### **Z odůvodnění:**

Pro odpověď na otázku právního posouzení vznesené námitky promlčení je rozhodné zjištění, že oba účastníci řízení jsou podnikatelé, že uzavřeli dne 10. 4. 1996 nájemní smlouvu a že žalovaná podle ní užívala nebytové prostory a až do poloviny roku 1998 platila sjednané částky nájemného. Odvolací soud však posoudil námitku promlčení žalobou uplatněného nároku výhradně ve vztahu k bezdůvodnému obohacení, na kteroužto právní kvalifikaci, pro tvrzenou neplatnost uzavřené nájemní smlouvy, usuzovala žalovaná. Skutkový základ věci, z něhož vycházel, přitom umožňoval posouzení této námitky i z pohledu platně uzavřené nájemní smlouvy.

Právní kvalifikace žalobou uplatněného nároku je výhradně věcí soudu. Není tedy rozhodné, jak tvrzené skutečnosti, resp. již v řízení učiněná skutková zjištění právně kvalifikuje účastník řízení. Dospěje-li soud k závěru, že skutková zjištění učiněná v řízení lze subsumovat pod jinou hypotézu právní normy než tu, jejíhož naplnění se dovolává účastník řízení, je povinen prověřit důvodnost takovým účastníkem vznesené námitky promlčení i z pohledu těchto závěrů. Skutečnost, že soud usoudil na existenci smluvního závazku, zatímco žalovaná z týchž skutečností dovozovala pouze nárok na vydání bezdůvodného obohacení, soud nezavazuje povinnosti řešit námitku promlčení ve vztahu ke smluvnímu nároku, jehož existenci měl za prokázanou.

**Poznámka:** Shodně viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 643/2000, nebo rozsudek téhož soudu ze dne 11. 2. 2003, sp. zn. 32 Odo 176/2002.

Judikát vychází z koncepce, že soud je při svém rozhodování vázán skutkovým popisem posuzované situace ze strany účastníků, nikoli však právními závěry, z nichž účastníci vycházejí. Pokud tedy soud uzavře, že ze skutečností, které byly během řízení zjištěny, lze učinit závěr o existenci pohledávky, avšak z jiných hmotněprávních důvodů, než se žalobce domáhá, bude shledán jeho požadavek důvodným. Jestliže však žalovaný uplatní námitku promlčení, a tato námitka je z pohledu hmotného práva, které soud na daný vztah aplikuje, důvodná, dojde k zamítnutí žaloby.

#### **4. Objektivní podstata počátku obecné promlčecí doby dle § 101 obč. zák.**

##### **§ 101, 563 obč. zák.**

**I. První objektivní možnost výkonu práva ve smyslu ustanovení § 563 obč. zák. je dána okamžikem, kdy věřitel nejdříve mohl o splnění požádat. V těchto případech je třeba považovat za okamžik rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby den bezprostředně následující dny, ve kterém dluh vznikl, a nikoliv až den, kdy došlo ke splatnosti dluhu.**

**II. Z objektivní povahy obecné promlčecí doby podle § 101 obč. zák. vyplývá, že z hlediska jejího počátku, plynutí a konce je irelevantní ta okolnost, zda věřitel o právu, které může uplatnit, nevěděl. Důvody, pro které se věřitel o vzniku svého práva včas nedozvěděl, na počátek běhu objektivní promlčecí doby vliv nemají.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 33 Odo 665/2002  
*ASPIJUD25198CZ*

##### **Z odůvodnění:**

Žalobkyně se domáhala zaplacení konkrétní částky, kterou její právní předchůdce poskytl žalovanému coby stabilizační příspěvek na složení členského podílu do bytového družstva. Protože žalovaný porušil smlouvu o poskytnutí stabilizačního příspěvku tím, že nesplnil podmínku spočívající v povinnosti užívat jako člen družstva předmětný byt po dobu patnácti let, je povinen stabilizační příspěvek vrátit.

V posuzované věci bylo uplatněno právo na peněžité plnění, tzn. majetkové právo, které podléhá promlčení. Protože zákon neobsahuje ohledně uplatněného práva na vrácení stabilizačního příspěvku zvláštní úpravu promlčení, podléhá posuzovaná věc obecnému právnímu režimu promlčení upravenému v ustanovení § 101 obč. zák. To znamená, že žalobou uplatněné právo se promlčí uplynutím tříleté promlčecí doby počínající dnem, kdy mohlo být uplatněno poprvé. Takto stanovený počátek běhu promlčecí doby je objektivního charakteru a není vázán na vědomost věřitele o možnosti své právo uplatnit. Objektivní charakter má i obecná tříletá promlčecí doba a jejím uplynutím se právo promlčí i v případě, jestliže uplyne dříve, než se věřitel o svém právu dozví.

Dnem kdy mohlo být právo uplatněno poprvé – s nímž je spojován počátek běhu objektivní promlčecí doby – je den, kdy bylo poprvé možno důvodně podat u soudu žalobu k uplatnění práva. Důvodně je žaloba podána obvykle tehdy, je-li závazek splatný. Splatnost závazku je dána buď dohodou, právním předpisem nebo rozhodnutím a představuje okamžik, od kterého je dlužník povinen závazek plnit; vztaženo na

posuzovaný případ – vrátit stabilizační příspěvek. Není-li splatnost závazku dohodnuta, ani stanovena právním předpisem nebo rozhodnutím – jak je tomu i v posuzovaném případě, je dlužník povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán (srov. § 563 obč. zák.).

V souladu s ustálenou soudní praxí nese možnost vyvolání splatnosti závazku s sebou současně i právo věřitele vymáhat splnění závazku; pak (objektivně posuzováno) může své právo také vykonat. První objektivní možnost výkonu práva je dána okamžikem, kdy věřitel nejdříve mohl o splnění požádat. V těchto případech je třeba považovat za okamžik rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby den bezprostředně následující dny, ve kterém dluh vznikl, a nikoliv až den, kdy došlo ke splatnosti dluhu.

Protože v posuzované věci porušil žalovaný podmínku, jejíž splnění by činilo stabilizační příspěvek nevratným, dne 4. 5. 1994, vzniklo žalobkyni tímto dnem právo na vrácení stabilizačního příspěvku. Následujícího dne mohla žalobkyně požádat žalovaného o vrácení stabilizačního příspěvku a zároveň mohla své právo uplatnit poprvé ve smyslu ustanovení § 101 obč. zák. Tímto okamžikem, tj. dnem 5. 5. 1994, počala běžet objektivní tříletá promlčecí doba, která uplynula dne 4. 5. 1997. Protože žaloba byla podána u soudu dne 14. 12. 2000 a žalovaný vznesl v řízení námitku promlčení, je právo žalobkyně promlčené a nelze je rozhodnutím soudu přiznat.

Na uvedeném závěru nemůže nic změnit námitka žalobkyně, že se o svém právu na vrácení stabilizačního příspěvku dověděla až dne 7. 11. 2000 proto, že žalovaný nedodržel rovněž svůj smluvní závazek informovat ji o změně v užívání družstevního bytu. Jak již bylo výše rozvedeno, vyplývá z objektivní povahy obecné promlčecí doby, že z hlediska jejího počátku, plynutí

a konce je irelevantní skutečnost, že věřitel o právu, které může uplatnit, neví (jiný režim platí u subjektivní promlčecí doby – k tomu srov. např. § 107 odst. 1 obč. zák.). Důvody, pro které se věřitel o vzniku svého práva včas nedozvěděl, na počátek běhu objektivní promlčecí doby vliv nemají. Proto zůstávala-li žalobkyně při kontrole svých práv vůči žalovanému pasivní, protože spoléhala na splnění oznamovací povinnosti ze strany žalovaného a ten tuto svoji povinnost nesplnil (resp. nepodařilo se mu v řízení její splnění prokázat), je tato skutečnost z hlediska posouzení promlčení bezvýznamná. Lze uzavřít, že odvolací soud nepochybil, zamítl-li žalobu z důvodu promlčení žalovaného práva a jeho rozsudek je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný.

**Poznámka:** J. Handlar se závěry právě prezentovaného judikátu, který navazuje na rozsudek Nejvyššího soudu R 28/1984, do jisté míry polemizuje. Sděluje totiž, že nejen v obchodních závazkových vztazích, ale i ve vztazích upravených občanským zákoníkem je třeba odlišit právo věřitele žádat po dlužníkovi splnění závazku a splatnost závazku. Formulace obsažená v § 101 obč. zák., podle níž promlčecí doba běží ode dne, kdy „právo mohlo být vykonáno poprvé“, sama o sobě nesděluje, že promlčecí doba v občanskoprávních vztazích počíná běžet ještě předtím, než se pohledávka stane na základě výzvy věřitele splatnou. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 5241/2007 (viz judikát č. 37 uvedený na s. 45) naznačuje, že dosavadní soudní praxi je třeba změnit a pro budoucnost uzavřít, že promlčecí doba ani v občanskoprávních vztazích neběží dříve, než věřitel ve smyslu § 563 obč. zák. dlužníka vyzve k úhradě.

Dlužno dodat, že nový občanský zákoník (§ 619 odst. 1) ve shodě s dosavadním zněním § 101 obč. zák. ohledně počátku

běhu obecné promlčecí doby sděluje, že promlčecí lhůta běží „ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé“. Lze se domnívat, že poté, co nový občanský zákoník nabude účinnosti, soudní praxe se s ohledem na vzájemnou podobnost § 101 obč. zák. dosavadního a § 619 odst. 1 NOZ přidrží výkladové praxe, kterou prezentují rozsudky Nejvyššího soudu č. R 28/1984 a sp. zn. 33 Odo 665/2002. Ovšem s tím rozdílem, že obecná promlčecí doba podle § 619 NOZ bude mít subjektivní, nikoli objektivní charakter (§ 619 odst. 2 NOZ).

## 5. Promlčení námitky promlčení

### § 100 odst. 2, § 101 obč. zák.

#### **Právo uplatnit námitku promlčení se nepromlčuje.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. 29 Cdo 2860/2000  
*ASPI JUD28620CZ*

#### **Z odůvodnění:**

Nejvyšší soud zdůraznil, že námitka promlčení není majetkovým právem ve smyslu § 100 odst. 2 obč. zák. Proto se jako taková nepromlčuje.

**Poznámka:** S právní větou judikátu lze souhlasit, nikoliv však s jejím odůvodněním.

Námitka promlčení je úkonem, s nímž hmotné právo počítá a jejímž následkem nedojde k zásahu do majetkových práv dlužníka. S ohledem na velmi úzkou provázanost námitky promlčení s majetkovým právem, jemuž tato námitka vzdoruje, by bylo spíše namístě uzavřít, že z pohledu hmotného práva nelze námitku promlčení uplatňovat donekonečna a že také ona (stejně jako majetkové právo, vůči němuž brojí), se promlčuje.

Nicméně je třeba zdůraznit, že námitka promlčení stojí na pomezí práva hmotného a procesního, dokonce se spíše jedná o procesní institut. Je totiž možné ji uplatnit pouze v již probíhajícím soudním řízení (viz § 100 odst. 1 věta druhá obč. zák.) – v tom se liší např. od námitky započtení, která může být uskutečněna mimo rámec soudního řízení. To znamená, že doba pro uplatnění námitky promlčení není vymezena předpisy práva hmotného (§ 101 obč. zák.), ale je určena termínem od zahájení soudního řízení týkajícího se promlčené pohledávky do jeho ukončení. K jinému závěru nevedou ani předpisy procesního práva (o. s. ř.). Z procesních předpisů lze pouze dovodit, že po zkoncentrování řízení (§ 118b odst. 1, § 114c odst. 5, § 119a odst. 1 o. s. ř.) soud námitku promlčení akceptuje jen tehdy, když je postavena na skutkových okolnostech, které vyšly najevo před nastolením koncentrace. – Proto lze souhlasit s tím, že námitka promlčení se nepromlčuje, avšak nikoli z důvodů, jež judikát prezentuje.

## 6. Plnění vícero dluhů (i promlčených) bez bližší specifikace

### § 455 odst. 1, § 853 obč. zák.

**Jestliže dlužník při plnění neuvede, který z vícero v úvahu přicházejících dluhů chce plnit, uhradí se dluh nejdříve splatný, i kdyby se již jednalo o dluh, který je promlčen.**

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2007, sp. zn. 28 Cdo 518/2007  
*ASPI JUD99523CZ*

#### **Z odůvodnění:**

Na rozdíl od obchodních závazkových vztahů, u nichž je splnění (uspokojení) více dluhů (závazků, nároků) u stejného věřitele

upraveno v zákoně (srov. § 330 obch. zák.), občanský zákoník výslovnou úpravu zániku více dluhů u téhož věřitele v důsledku jejich splnění neobsahuje. Právní úprava původně uvedená v ustanovení § 73 obč. zák. (podle něhož má-li splnit témuž věřiteli dlužník několik dluhů a plnění nestačí na vyrovnání všech, je vyrovnán dluh, o němž dlužník při plnění prohlásí, že jej chce splnit; jinak je plněním uhrazen dluh nejdříve splatný, a to nejprve jeho příslušností) byla dne 31. 12. 1991 zrušena. Z uvedeného však nelze dovozovat, že by otázka splnění více dluhů vzniklých z občanskoprávních vztahů, které má dlužník u téhož věřitele, nebyla v právu řešena. Při jejím řešení nelze – s ohledem na ustanovení § 1 obch. zák. – přímo použít ustanovení § 330 obch. zák. Neobsahuje-li zákon výslovnou úpravu jak postupovat a není-li možné vyjít ani z analogie zákona (§ 853 obč. zák.), musí soud své rozhodnutí založit zejména na základních principech českého právního řádu, jimiž se řídí právní úprava občanskoprávních vztahů.

Představuje-li splnění dluhu (soluce) v první řadě jednostranný právní úkon dlužníka, kterým poskytuje věřiteli předmět plnění s úmyslem splnit svou povinnost vyplývající ze závazku nebo z jiného občanskoprávního vztahu, vyplývá z toho též, že z více dluhů, které má dlužník u téhož věřitele, je vyrovnán (nestačí-li plnění na úhradu všech dluhů) ten z nich, o němž dlužník projeví při plnění úmysl jej splnit, tedy takový dluh, o němž dlužník při plnění prohlásí nebo který dlužník při plnění jinak určí, že jej chce splnit. V případě, že plnění nestačí na vyrovnání všech dluhů u téhož věřitele a že dlužník při plnění neurčil, který z více dluhů (popřípadě v jaké části) chce vyrovnat, nepřechází „právo volby“, který z více dluhů byl uhrazen, popřípadě v jaké výši, na věřitele. Při splnění dluhu věřitel totiž může projevit svou vůli jen v (jednostranném) právním úkonu, kterým

plnění přijme (vyžaduje-li to povaha předmětu plnění), a jeho případná vůle, na který z více dluhů si plnění započte (nestačí-li poskytnuté plnění na úhradu všech dluhů dlužníka), nemá žádnou právní relevanci.

Při úvaze, který z dluhů byl za této situace vyrovnán, pak lze vycházet buď ze zásady priority (přednostního vyrovnání některého z více dluhů, založeného například na době jejich splatnosti, na úrovni jejich zajištění, na jejich povaze apod.) nebo ze zásady proporcionality (poměrného vyrovnání všech dluhů). Nemůže-li se uplatnit zásada priority, neboť pravidla stanovená pro přednostní vyrovnání dopadají na více dluhů, je třeba postupovat podle zásady proporcionality. – Ze zmíněného vyplývá, že neuvede-li dlužník při plnění dluhu, k úhradě kterého z více dluhů jeho plnění směřuje, uhradí se tím dluh nejdříve splatný. Takový závěr je soudní praxí všeobecně přijímán.

## 7. Promlčení při nové dohodě o splatnosti

### § 100, 516 obč. zák.

**Je-li splatnost závazku dohodou stran změněna a povinnost dlužníka plnit podle původního ujednání zanikla, je skutečnost, že promlčecí doba ve vztahu k původní lhůtě splatnosti již počala běžet, bez významu a promlčení (včetně určení počátku běhu promlčecí doby) musí být posuzováno výlučně podle nové (a jediné existující) doby splatnosti závazku.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. 33 Odo 399/2005  
*ASPI JUD37678CZ*

### Z odůvodnění:

V daném případě došlo uzavřením dodatku ke změně závazkového právního



vztahu vzniklého na základě kupní smlouvy pouze pokud jde o lhůtu k plnění. Povinnost žalovaného zaplatit zbytek kupní ceny a převzatý dluh tedy trvá. Změnou (prodloužením) lhůty k plnění byla pouze jedna dílčí složka tohoto závazkového právního vztahu (povinnost plnit v původně sjednané lhůtě) nahrazena novou (povinností plnit v novém termínu). Ze znění dodatku logicky vyplývá, že povinnost plnit v původní lhůtě zanikla, přestože tento následek nebyl v dodatku ke smlouvě explicitně vyjádřen. Původní lhůta pro plnění se stala bezvýznamnou.

## 8. Promlčení při plnění ve splátkách

### § 101, 103 obč. zák.

**Byla-li mezi účastníky sjednána splatnost kupní ceny ve splátkách, pak pro každou splátku běží samostatná tříletá promlčecí doba podle ustanovení § 101 obč. zák.**

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2195/99  
*ASPI JUD24220CZ*

### Z odůvodnění:

Podle ust. § 101 obč. zák. je obecná promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. Podle ust. § 103 věty první obč. zák. bylo-li dohodnuto plnění ve splátkách, počíná běžet promlčecí doba jednotlivých splátek ode dne jejich splatnosti. Pro každou splátku tedy běží samostatná tříletá promlčecí doba podle § 101 obč. zák. Dohodli-li se účastníci v dané věci na splnění kupní ceny ve 3 měsíčních splátkách splatných od 1. 11. 1992 do 1. 1. 1993 a byl-li nárok žalobce u soudu uplatněn dne 6. 12. 1995, pak je zřejmé, že ohledně prvních dvou splátek kupní ceny se tak stalo po uplynutí tříleté

promlčecí doby stanovené v ust. § 101 a 103 věta první obč. zák.

## 9. Promlčení jednotlivých splátek půjčky

### § 101, 103, 563 obč. zák.

**Bylo-li ve smlouvě o půjčce dohodnuto plnění ve splátkách, jejichž výše odvisela od finančních možností dlužníka, avšak byla limitována určitou minimální výší, závazek měl zanikat postupně tak, jak měly být splátky plněny. Nevyplývali ze smlouvy o půjčce, že by se smluvní strany dohodly, že věřitel může žádat o zaplacení celé pohledávky pro nesplnění některé splátky (tedy že by byla sjednána ztráta výhody splátek), je namísto posoudit zánik závazku v důsledku promlčení u každé ze splátek jednotlivě.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2003, sp. zn. 33 Odo 345/2002  
*ASPI JUD78141CZ*

### Z odůvodnění:

Pokud jde o počátek běhu promlčecí doby, vychází se sice zásadně z toho, že možnost uplatnit nárok u soudu nastává právě splatností dluhu. Avšak v případě, že splatnost dluhu nebyla dohodnuta ani jinak určena, začíná promlčecí doba běžet dnem následujícím poté, kdy vznikl dluh. Je tomu tak proto, že věřitel může již následujícího dne po vzniku dluhu vyvolat splatnost dluhu, a tedy své právo i vykonat.

Účastníky bylo ve smlouvě o půjčce dohodnuto plnění ve splátkách, jejichž výše odvisela od finančních možností dlužníka, byla však limitována minimální výší 10 000 Kč měsíčně. Závazek měl zanikat postupně tak, jak měly být splátky plněny. Protože ze smlouvy o půjčce nevyplývá, že

by se smluvní strany dohodly, že věřitel může žádat o zaplacení celé pohledávky pro nesplnění některé splátky (tedy že by byla sjednána ztráta výhody splátek), je namístě posoudit zánik závazku v důsledku promlčení u každé ze splátek jednotlivě. Bylo-li totiž mezi věřitelem a dlužníkem dohodnuto splnění dluhu ve splátkách, může věřitel na dlužníkovi požadovat vždy pouze splnění příslušné splátky, jakmile se tato splátka stane splatnou. Pro každou splátku běží tříletá promlčecí doba podle § 101 obč. zák. samostatně (srov. § 103 obč. zák.). Zatímco v posuzovaném případě mohl žalobce jako věřitel o prvou splátku žalovaného jako dlužníka požádat již v den následující po uzavření smlouvy o půjčce (tedy v únoru 1997, neboť smlouva o půjčce byla uzavřena 31. 1. 1996), o splnění poslední splátky mohl požádat s přihlédnutím k minimální sjednané výši měsíční splátky až v dubnu 1998.

### **10. Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli věřitele**

§ 101, 517, 563, 657 obč. zák.

**Protože občanský zákoník neupravuje otázku ujednání o splatnosti dluhu ponechané na vůli věřitele, platí v občanskoprávních vztazích, že věřitel může dlužníka požádat o jeho splnění kdykoliv; z toho pak plyne ten důsledek, že za den rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby je třeba považovat den, který následuje po vzniku dluhu.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2634/2008  
*SbNS 104/2011*

#### **Z odůvodnění:**

Mezi účastníky bylo nesporné, že žalobce jako věřitel a žalovaná jako dlužník,

jednající prostřednictvím žalobce, uzavřeli smlouvu o půjčce konkrétní částky. Přitom si ujednali, že „dlužník se zavazuje předmětnou částku určenou v článku prvním vrátit věřiteli po vyzvání“. Doba splnění (splatnost) byla tedy vázána na výzvu věřitele (tzn. ponechána na jeho vůli).

Byla-li splatnost dluhu dohodnuta ve prospěch věřitele (ponechána na jeho vůli), může věřitel dlužníka požádat o jeho splnění kdykoli. Za den rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby je pak třeba považovat den, který následuje po vzniku právního vztahu sjednaného na neurčitou dobu. Proto tam, kde jde o právo z časově neomezeného právního vztahu, je pro počátek běhu promlčecí doby rozhodný den následující po dni, kdy došlo ke vzniku tohoto právního vztahu, a nikoli den, kdy došlo ke splatnosti dluhu. Akceptování názoru o vázanosti počátku běhu promlčecí doby na den splatnosti dluhu a nikoli na den vzniku právního vztahu, ze kterého dlužníku vznikla povinnost k plnění, by znamenalo nepřípustné posunutí počátku běhu promlčecí doby (ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení) prakticky na neomezenou dobu.

Nevázal-li odvolací soud při posouzení otázky promlčení práva na plnění z jednotlivých smluv o půjčkách počátek běhu tříleté promlčecí doby podle § 101 obč. zák. na okamžik, kdy dluh žalované vznikl, nýbrž na okamžik, kdy se dluh stal na požádání věřitele splatným, odporuje jeho právní posouzení věci hmotnému právu a rozhodovací praxi dovolacího soudu.

Na rozdíl od úpravy promlčení v občanském zákoníku, podle níž (s výjimkou práva na plnění ve splátkách) se i právo na plnění promlčuje uplynutím obecně tříleté promlčecí doby s počátkem počítaným ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.), stanoví obchodní

zákoník v § 392 odst. 1 u práva na plnění závazku počátek běhu promlčecí doby odchýlně od počátku běhu obecné čtyřleté promlčecí doby (§ 391 odst. 1 obč. zák.) tak, že běží ode dne, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti). Jde-li o právo na plnění, jehož splatnost byla ve smlouvě určena (i tím způsobem, že byla ponechána na vůli věřitele), řídí se počátek běhu promlčecí doby u tohoto práva ustanovením § 392 odst. 1 obč. zák.

## 11. Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli dlužníka

§ 101, 563, 564 obč. zák.

**Byla-li doba splnění dluhu ponechána na vůli dlužníka, nezačne promlčecí doba běžet, ledaže věřitel navrhl, aby dobu splnění určil soud, a rozhodnutím soudu byla určena lhůta splatnosti, takže dnem následujícím po jejím uplynutí začne běh promlčecí doby.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR  
z 30. 11. 1981, sp. zn. 3 Cz 99/81  
*SbNS 28/1984*

### Z odůvodnění:

V ustanoveních § 78 a 79 obč. zák. (nyní v § 563 a 564 obč. zák.) jsou upraveny dvě odlišné skutkové podstaty. První z nich pamatuje na případy, kdy doba splnění nebyla dohodnuta ani jinak stanovena a kdy je dlužník povinen splnit dluh prvního dne po tom, kdy byl o splnění věřitelem požádán. Naproti tomu v ustanovení § 79 obč. zák. (nyní § 564 obč. zák.) jde o případy, v nichž byla doba splnění ponechána na vůli dlužníka a kdy věřitel může navrhnout, aby tuto dobu splnění určil soud podle okolností případu tak, aby to bylo

v souladu s pravidly socialistického soužití (nyní s dobrými mravy). V každém z uvedených případů nastává možnost věřitele vykonat právo poprvé ve smyslu ustanovení § 101 obč. zák. za zcela jiných podmínek.

Možnost vyvolání splatnosti závazku, daná věřiteli obecným ustanovením § 78 obč. zák. (nyní § 563 obč. zák.), případně speciálním ustanovením upravujícím určitý právní vztah (např. u půjčky), s sebou nese současně i právo věřitele vymáhat splnění závazku. První objektivní možnost výkonu práva je dána okamžikem, kdy věřitel nejdříve mohl o splnění požádat. V těchto případech je třeba považovat za den rozhodný pro počátek běhu promlčecí doby ten den, který následuje po vzniku právního vztahu sjednaného na neurčitou dobu. Proto jde-li o právo z časově neomezeného právního vztahu, je pro počátek promlčecí doby rozhodný den následující po dni, kdy došlo ke vzniku tohoto právního vztahu, a nikoli den, kdy došlo ke splatnosti dluhu. Právní názor, podle něhož je běh promlčecí doby vázán na splatnost dluhu, jež nastává prvního dne po tom, kdy byl o splnění věřitelem požádán, by znamenal nepřijatelné posunutí počátku běhu promlčecí doby (ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení) prakticky na neomezenou dobu.

Naproti tomu bylo-li dohodnuto, že dlužník zaplatí, až bude chtít nebo moci, tj. byla-li doba splnění ponechána na vůli dlužníka, je věřitel povinen přijmout plnění, jakmile mu je dlužníkem nabídnuto; nemůže však sám dobu splnění určit. Může však navrhnout, aby ji určil soud. Jestliže se tak nestane, není dlužník povinen plnit a žalobní návrh požadující uložení povinnosti k plnění, aniž mu předcházelo pravomocné rozhodnutí určující dobu, kdy má dlužník splnit, nemůže být pro předčasnost úspěšný. Z toho vyplývá, že nemůže začít běžet ani promlčecí doba, neboť věřitel může své právo vykonat ve smyslu ustanovení

vení § 101 obč. zák. teprve po uplynutí lhůty splatnosti určené takto soudním rozhodnutím.

## 12. Promlčení práva věřitele na odstoupení od smlouvy

### § 100, 517 obč. zák.

**Poskytne-li věřitel dlužníku dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění povinnosti až po uplynutí lhůty tří let ode dne, kdy tak mohl poprvé oprávněně učinit, tj. od prvního dne prodlení dlužníka, a namítne-li dlužník promlčení tohoto práva, účinky, které zákon s tímto úkonem spojuje, vůči němu nenastávají a věřiteli tudíž nemůže vzniknout právo odstoupit od smlouvy poté, co dodatečně poskytnutá lhůta marně uplyne.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2004, sp. zn. 33 Odo 633/2003  
*ASPI JUD89597CZ*

### Z odůvodnění:

Právo věřitele odstoupit od smlouvy zakotvené v § 517 odst. 1 obč. zák. je právem majetkovým, které se promlčuje v tříleté promlčecí době podle § 101 obč. zák. Namítne-li dlužník důvodně promlčení tohoto práva věřitele, účinky odstoupení od smlouvy vůči němu nenastanou.

K tomu, aby v důsledku prodlení dlužníka mohl věřitel postupem podle § 517 odst. 1 obč. zák. odstoupit od smlouvy, musí vůči dlužníkovi učinit dva jednostranné právní úkony, a to poskytnutí dodatečně přiměřené lhůty ke splnění závazku a následně samotné odstoupení od smlouvy v případě, že ani v této lhůtě nebude závazek splněn. Není vyloučeno ani to, aby věřitel již při poskytnutí dodatečně lhůty prohlásil, že v případě jejího nedodr-

žení od smlouvy odstupuje. V takovém případě není třeba dalšího projevu vůle a k odstoupení od smlouvy dochází marným uplynutím stanovené lhůty.

V každém případě je vznik práva na odstoupení od smlouvy podmíněn nejen předpokladem prodlení dlužníka, ale též využitím práva věřitele poskytnout dlužníku dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění závazku. I toto právo je právem majetkové povahy, které je třeba stanoveným způsobem uplatnit v promlčecí době stanovené v § 101 obč. zák. Je-li toto právo uplatněno u dlužníka včas a dodatečně poskytnutá lhůta k plnění marně uplyne, vzniká tímto okamžikem věřiteli právo odstoupit od smlouvy, které se rovněž promlčuje ve lhůtě uvedené v § 101 obč. zák. počítané ode dne, kdy mohlo být uplatněno poprvé, čili ode dne následujícího po marném uplynutí lhůty. Stejně důsledky má uplatnění práva na poskytnutí dodatečně přiměřené lhůty po uplynutí tříleté promlčecí doby za situace, kdy není promlčení namítáno. Poskytne-li ovšem věřitel dlužníku dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění povinnosti až po uplynutí lhůty tří let ode dne, kdy tak mohl poprvé oprávněně učinit, tj. od prvního dne prodlení dlužníka, a namítne-li dlužník promlčení tohoto práva, účinky, které zákon s tímto úkonem spojuje, vůči němu nenastávají a věřiteli tudíž nemůže vzniknout právo odstoupit od smlouvy poté, co dodatečně poskytnutá lhůta marně uplyne.

K námitce žalobce, že počátek běhu promlčecí doby je třeba posuzovat podle § 102 obč. zák., postačí uvést, že toto ustanovení se týká pouze práv, u nichž zákon předepisuje, aby byla nejprve jednostranným právním úkonem uplatněna u fyzické nebo právnické osoby (srov. např. § 436, 504, § 763 odst. 3 obč. zák. apod.). V tomto případě ovšem o takovouto situaci nejde, neboť zatímco uplatnění již dříve vzniklého

práva u fyzické či právnické osoby brání jeho zániku (prekluzi) a současně zakládá možnost uplatnit je u soudu, jsou právo na poskytnutí dodatečné lhůty k plnění a právo na odstoupení od smlouvy dvě rozdílná

oprávnění, přičemž vznik druhého z nich je podmíněn realizací prvního. Ustanovení § 102 obč. zák. tedy na tuto věc nemůže dopadat.

## II. Práva nepodléhající promlčení. Současné pojetí nemajetkové újmy a zadostiučinění

### 13. Projevy nepromlčitelnosti vlastnického práva

§ 100 odst. 2, § 123, 126 obč. zák.

Podle občanského zákoníku se zásadně promlčují všechna majetková práva, s výjimkou práva vlastnického. Zákon zajišťuje ochranu vlastnického práva, které je nepromlčitelné, pomocí dvou základních druhů žalob. Zatímco žaloba na vydání věci (vindikační) má místo tam, kde k porušení vlastnického práva dochází neoprávněným zadržováním věci, tzv. zápůrčí (negatorní) žaloba směřuje k odstranění jiných zásahů do vlastnického práva, než je neoprávněné zadržování věci. Vzhledem k nepromlčitelnosti vlastnického práva může vlastník věci kteroukoliv z uvedených žalob podat kdykoliv po rušebním jednání (neoprávněném zásahu do vlastnictví), tedy v neomezené lhůtě, aniž by žalovaný mohl úspěšně uplatnit námitku promlčení.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2649/2006  
*ASPI JUD141962CZ*

#### Z odůvodnění:

Předpokladem úspěšnosti žaloby na vydání věci je kromě prokázané existence vlastnického práva žalobce ke dni rozhodnutí soudu i okolnost, že žalovaný věc neoprávněně k tomuto okamžiku skutečně drží. V případě, že právě z tohoto důvodu žalobě na ochranu vlastnického práva vyhovět nelze, zůstává vlastníku věci možnost domáhat se náhrady škody spočívající v tom, že ten, kdo věc neoprávněně zadržoval, vlastníka o věc připravil a její ztrátu mu způsobil škodu. Žaloba, již se při neúspěšnosti vindikační žaloby vlastník věci domáhá alespoň peněžité náhrady, nemá již charakter vlastnické žaloby, neboť není způsobitelná prostředkem k opětovnému uchopení držby a obnovení výkonu vlastnických oprávnění k předmětné věci. Její smysl spočívá v zajištění náhrady (kompenzace) za porušení vlastnického práva a jde proto o žalobu na náhradu škody, která má reparační funkci.

kační žaloby vlastník věci domáhá alespoň peněžité náhrady, nemá již charakter vlastnické žaloby, neboť není způsobitelná prostředkem k opětovnému uchopení držby a obnovení výkonu vlastnických oprávnění k předmětné věci. Její smysl spočívá v zajištění náhrady (kompenzace) za porušení vlastnického práva a jde proto o žalobu na náhradu škody, která má reparační funkci.

Nárok na náhradu škody, u nějž je třeba vždy zjišťovat, zda jsou splněny podmínky odpovědnosti za škodu (§ 420 obč. zák.), se nutně musí promlčovat ve lhůtách upravených v ustanovení § 106 obč. zák. Na tom nic nemění ani obvyklá praxe, kdy se zejména z důvodů procesní ekonomie nárok na náhradu škody připojuje k vindikační žalobě formou tzv. eventuálního petitu (žaloba na zaplacení pro případ, že povinnost vydat věc nebude možno z uvedeného důvodu uložit). Ani v tomto případě totiž požadavek na zaplacení peněžité částky nepřestává mít charakter nároku na náhradu škody se všemi již zmíněnými důsledky; podle § 106 obč. zák. se tedy promlčuje i nárok na náhradu škody uplatněný v žalobě na vydání věci formou tzv. eventuálního petitu.

**Poznámka:** Obdobně viz následující usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 131/2000.

### 14. Charakter náhrady za omezení vlastnického práva

§ 100 odst. 2, § 488 a násl. obč. zák.

Ačkoliv je vlastnické právo v zásadě nepromlčitelné, finanční náhrada za omezení vlastnického práva má charakter peněžité pohledávky. Peněžitá po-

**hledávka je vztahem závazkovým, a nikoliv právem věcným, a tudíž ani nemůže požívat ochrany, která je ústavně zaručena právu vlastnickému.**

Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 131/2000  
*SbÚS 19/2000*

### **Z odůvodnění:**

Stěžovatelka svým návrhem napadla rozsudek Krajského soudu ve věci zaplacení 50 000 Kč jako náhrady škody za omezení vlastnického práva (položení komunikačních kabelů, které se dotklo nerušeného práva stěžovatelky užívat byt). Namítla, že vlastnické právo, jehož atributy jsou věc držet, nakládat s ní jako s vlastní, užívat ji a těžit z ní užítky a přírůstky, je na rozdíl od práva obligačního podle čl. 1 věty druhé Listiny nepromlčitelné. Z toho dovozuje, že i možnost žádosti dotčeného vlastníka o poskytnutí přiměřené náhrady za omezení užívání jeho nemovitosti by neměla být časově omezena.

Ústavní soud její argumentaci odmítl s odůvodněním obsaženým v záhlaví a dodal, že žaloba nesměřovala proti samotnému omezení vlastnického práva. Extenzivní výklad § 100 odst. 2 obč. zák. o nepromlčitelnosti vlastnického práva provedený stěžovatelkou zcela zjevně přesahuje, resp. deformuje smysl vyplývající z dikce § 100 odst. 2 obč. zák.

## **15. Další nepromlčitelná majetková práva. Promlčení a kompenzační námitka**

**I. Podle § 100 odst. 2 obč. zák. se promlčují všechna majetková práva s výjimkou práva vlastnického. Existují však výjimky. Mezi další nepromlčitelná práva patří zařadit např. právo věřitele na určení doby splnění, právo spoluvlastníka**

**žádat o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, právo domáhat se absolutní neplatnosti právního úkonu či právo podat žalobu (resp. žaloby), jakožto objektivním právem zajištěná možnost obrátit se na příslušný soud s uplatněním svého skutečného či domnělého práva.**

**II. U kompenzační námitky platí, že se promlčuje právo, k jehož obsahu kompenzační námitka jako možnost obrany proti uplatnění jiných práv zásadně patří krom výjimek uvedených v ustanovení § 581 odst. 1, 2, 4 obč. zák. Je-li právo promlčeno, odpadá tím mj. i možnost jeho úspěšného vynucení kompenzací. Právo vznést kompenzační námitku (učinit projev směřující k započtení) se nepromlčuje.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 33 Odo 630/2002  
*ASPI JUD83727CZ*

### **Z odůvodnění:**

Při posouzení otázky promlčení kompenzační námitky je nutno vyjít ze smyslu institutu promlčení v našem právním řádu. Jeho cílem je stimulace oprávněného subjektu k tomu, aby vykonal svá práva včas, tj. ve společensky přiměřené době (promlčecí době) tak, aby po časově neomezenou dobu nebyli dlužníci ohledně svých povinností vystaveni donucujícímu zákroku (tzv. vynutitelnosti) ze strany soudů. Tím institut promlčení v souladu s požadavkem právní jistoty brání existenci dlouhotrvajících občanských subjektivních práv a jim odpovídajících povinností. Z toho důvodu se v občanském právu v souladu s povahou upravovaných právních vztahů promlčují podle § 100 odst. 2 obč. zák. zásadně všechna majetková práva s výjimkou práva vlastnického. Avšak ani všechna majetková práva se podle občanského zákoníku nepromlčují, a to ze samotné jejich povahy. Jedná se například o právo věřitele na ur-

čení doby splnění, právo spoluvlastníka žádat o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, právo domáhat se absolutní neplatnosti právního úkonu, právo na žalobu.

Právě tak jako právo na žalobu se – důsledně jako rub toho – nepromlčují ani práva na námitku (resp. námitky) jako objektivní právem zajištěná možnost bránit se proti uplatnění jiných práv. Vedle námitky promlčení, námitky nesplnění smlouvy, lze uplatnit také kompenzační námitku.

## 16. Promlčení absolutní neplatnosti

§ 37 a násl., § 100 odst. 2 obč. zák.

**Právo namítnout absolutní neplatnost právního úkonu se nepromlčuje.**

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 11. 2005, sp. zn. 12 Co 154/2003

*ASPI JUD199274CZ*

### Z odůvodnění:

Odvolací soud v předmětném rozhodnutí zdůraznil, že k absolutní neplatnosti se v civilním řízení přihlíží z úřední povinnosti. Proto je nesprávná úvaha soudu prvního stupně, že nelze přihlídnout k procesní obraně, kterou se účastník absolutní neplatnosti hmotněprávního úkonu dovolává, pokud se protistrana dovolá promlčení námitky absolutní neplatnosti.

## 17. Nepromlčitelnost a nemravnost práva žádat o vypořádání neoprávněné stavby

§ 3 odst. 1, § 100, 135c obč. zák.

**Právo žádat o vypořádání neoprávněné stavby u soudu se nepromlčuje.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2002, sp. zn. 22 Cdo 432/2002  
*SbNS 23/2003*

### Z odůvodnění:

Přestože právo žádat odstranění (vypořádání) neoprávněné stavby se přímo odvíjí od práva vlastnického a jako takové se nepromlčuje, soud zkoumá, do jaké míry je takový požadavek racionální. V případě, že vlastník pozemku od počátku o neoprávněné stavbě věděl a bez vážného důvodu se u stavebního úřadu nebo u soudu nedomáhal zastavení stavebních prací a brání se až po dokončení stavby, je třeba zvážit, zda jeho jednání není šikanou a zda by rozhodnutí o odstranění stavby nebylo v rozporu s dobrými mravy.

Účelnost odstranění neoprávněné zřízené stavby je třeba vždy hodnotit objektivně, tj. s přihlédnutím ke všem okolnostem a povaze každého jednotlivého případu. V rámci této volné úvahy soud musí přihlížet také k tomu, zda by odstranění stavby nebylo v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.). Přihlíží se zejména k povaze a rozsahu hospodářské ztráty, která by odstraněním stavby vznikla, k tomu, zda vlastník stavby a jeho rodina ve stavbě bydlí či nikoliv, jaký je rozsah zastavěného pozemku, zda vlastník stavby věděl, že staví na cizím pozemku či naopak, zda stavěl v dobré víře, že mu pozemek patří a teprve dodatečně podle geodetického zaměření a podle provedené opravy zjistil opak. Soud musí v těchto případech porovnat hospodářskou a jinou ztrátu, která by odstraněním stavby vznikla, se zájmem na dalším využití stavby. Je třeba přihlídnout i k důvodům, pro které vlastník pozemku řádně nezakročil proti neoprávněné stavbě v době její realizace a pokud vlastník pozemku o neoprávněné stavbě věděl též k době, která od zřízení stavby uplynula. Nelze předvídat všechny okolnosti, které



bude nutno při rozhodování o neoprávněné stavbě vzít v úvahu. Soud musí pečlivě přihlídnout ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, a vzniklou situaci komplexně zhodnotit.

**Poznámka:** Zmíněný judikát vychází z předpokladu, že ani nepromlčitelné právo nepoživá absolutní právní ochrany ze strany orgánů státní moci. Soud se tímto aspektem „relativní“ nepromlčitelnosti vlastnického práva a přímých oprávnění, která z vlastnického práva vyplývají, musí vypořádat zejména za situace, kdy mu zákon ponechává na vůli, zda a jakým způsobem poskytne tomuto zdánlivě zcela absolutnímu právu ochranu (viz např. § 135c obč. zák.).

## 18. K promlčitelnosti práva na nemajetkovou újmu

### § 13 odst. 2, § 101 odst. 1 obč. zák.

**Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. podléhá promlčení.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1217/2008  
*ASPI JUD144396CZ*

#### Z odůvodnění:

Je-li obsahem nároku na náhradu nemajetkové újmy požadavek na zaplacení peněžní částky, pak princip právní jistoty vylučuje, aby plynutí času nebyly přiznány žádné právní účinky. Přípustnost námitky promlčení proti takovému nároku umožňuje přihlídnout k omezeným možnostem prosaditelnosti práva a obrany proti němu.

Promlčitelnost práva na úhradu nemajetkové újmy je třeba dovodit ze skutečnosti, že toto právo je sice svým původem právem nemajetkovým, avšak zákon počítá s tím, že porušení tohoto prvotně nemajet-

kového práva zakládá odpovědnost, která má majetkovou povahu. Právě proto se i v tomto případě uplatní obecný institut promlčení, který oslabuje vymahatelnost práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích a činí jej závislým na okamžiku jeho uplatnění u soudu a na dispozitivním chování žalovaného.

**Poznámka:** Starší judikatura (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1542/2003) vycházela z teze, že právo na úhradu nemajetkové újmy v penězích se nepromlčuje, protože jde o součást práva na ochranu osobnosti, které svojí podstatou není majetkovým právem ve smyslu § 100 odst. 2 obč. zák. tento názor byl posléze přehodnocen, konkrétně rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008. – Námí prezentovaný judikát již z nové praxe vychází.

## 19. Promlčení práva na peněžité zadostiučinění autora

### § 100 obč. zák.

### § 32 zák. č. 121/2000 Sb.

**Právo na zadostiučinění v peněžité částce podle ustanovení § 32 odst. 1 věta druhá autorského zákona podléhá promlčení.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. 30 Cdo 410/2007  
*ASPI JUD144164CZ*

#### Z odůvodnění:

Právo autora podle § 32 odst. 1 věta druhá autorského zákona na zadostiučinění v peněžité částce vzniká tehdy, pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím. Byť i v tomto případě jde o sa-

tisfakci v oblasti nemateriálních práv (postihující újmu nemajetkové povahy), její vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobní právo majetkové povahy.

Je-li obsahem tohoto nároku požadavek na zaplacení peněžní částky, pak princip právní jistoty vylučuje, aby plynutí času nebyly přiznány žádné právní účinky. Přípustnost námítky promlčení proti tako-

vému nároku umožňuje přihlédnout k omezeným možnostem prosaditelnosti práva a obrany proti němu. Proto je třeba zdůraznit, že je to obsah nároku, a nikoliv předmět jeho ochrany, co činí pro povahu nároku určující, zda se uplatní obecný právní institut (promlčení) oslabující jeho vymahatelnost v závislosti na okamžiku jeho uplatnění u soudu a na dispozitivním chování žalovaného.

### III. K souladu námitky promlčení s dobrými mravy

#### 20. Ústavní dimenze mravnosti námitky promlčení

§ 3 odst. 1, § 100 obč. zák.  
§ 101 odst. 1 o. s. ř.

**I. Každý obecný soud, včetně Nejvyššího soudu, je povinen se věcně zabývat včasným tvrzením žalobce, že námitka promlčení byla vznesena v rozporu s dobrými mravy. Soud prvního stupně učiní této své povinnosti zadost tím, že žalobce vyzve k případnému upřesnění jeho tvrzení ohledně nemravnosti námitky započtení, případně jej vyzve k prokázání skutečností, pro které má být námitka promlčení nemravná.**

**II. Posouzení mravnosti námitky promlčení je věcí obecných soudů. Ústavní soud se otázkou mravnosti námitky započtení zabývá jen tehdy, když zjistí, že obecné soudy na žalobcem (věřitelem) vyjádřené pochyby o mravnosti námitky započtení nereagovaly a nevypořádaly se s nimi. Jinak se Ústavní soud mravností námitky započtení zabývá jen ve zcela zjevných excesech.**

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 548/11  
*ASPI JUD201063CZ*

#### Z odůvodnění:

Nejvyšší soud v napadeném usnesení sp. zn. 25 Cdo 336/2009 paušálně vyloučil možnost posuzování zásadního právního významu u otázky, zda námitka promlčení byla v rozporu s dobrými mravy. Svůj náhled odůvodnil tím, že každý případ je jedinečný a zobecnění je tedy nemožné. Takové odůvodnění závěru o nepřípustnosti dovolání stěžovatele Ústavní soud nepova-

žuje za ústavně konformní. Lze si představit případy, kdy bude zobecnění možné i tehdy, pokud bude dovolatel tvrdit, že námitka promlčení byla uplatněna v rozporu s dobrými mravy. Sem mohou patřit i případy, kdy advokát účastníka řízení hrubou nedbalostí či následným zatajováním významných skutečností způsobil svému klientu ztrátu procesu a posléze ve sporu o náhradu škody uplatní proti bývalému klientu námitku promlčení.

Posouzení jednání jako odporujícího dobrým mravům přitom přísluší výhradně obecným soudům (s ohledem na relativní neurčitost pojmu „dobré mravy“ je zde soudům dána možnost uvážení). Ústavněprávní přezkum není vyloučen, avšak je omezen na to, zda rozhodnutí nevybočilo z ústavních mezí (zda jde o uvážení zákonem povolené, učiněné orgánem veřejné moci k tomu zmocněným a zda netrpí prvky svévole). Ústavnímu soudu coby orgánu ochrany ústavnosti *ex constitutione* přísluší v daném směru korigovat pouze evidentní excesy.

Z ústavněprávního hlediska je podstatné, že žádný z obecných soudů na citovanou námitku stěžovatele o rozporu námitky promlčení vedlejšího účastníka s dobrými mravy nijak nereagoval, ať již tím, že by odůvodnily svůj eventuální závěr o souladu námitky promlčení s dobrými mravy, či tím, že by stěžovatele vyzvaly k doplnění důkazů k prokázání jeho tvrzení v tomto směru. Tím obecné soudy zatížily svá rozhodnutí nepřezkoumatelností, která má ve smyslu konstantní judikatury Ústavního soudu za následek porušení práva na spravedlivý proces.

**Poznámka:** Ústavní soud tímto verdiktem dává najevo, že námitka promlčení a při-

padné procesní obrany proti této námitce ze strany žalobce (věřitele) stojí na pomezí mezi právem hmotným a procesním. – Je pravdou, že soud k nemravnosti námitky promlčení přihlédne z úřední povinnosti (§ 3 odst. 1 obč. zák.). Na druhé straně soud v civilním sporu musí respektovat, že břemeno tvrzení a prokazování pro rozhodnutí podstatných faktů mají strany řízení. Povinnost soudu přihlédnout ke konkrétním nemravným okolnostem suspendujícím námitku promlčení soud má až tehdy, jsou-li takové skutečnosti žalobce (věřitelem) tvrzeny a prokázány.

## 21. Krácení promlčecí doby s odkazem na dobré mravy

### § 3 odst. 1, § 100 obč. zák.

**Věřitel může dluh uplatnit u soudu kdykoliv během promlčecí doby, aniž by se vystavil námitce promlčení. Promlčecí dobu nemůže soud fakticky zkrátit s odůvodněním, že vymáhání dlužné částky po delší době je v rozporu s dobrými mravy. Tento závěr se však nemusí týkat i příslušenství pohledávky (např. úroku z prodlení).**

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. 32 Odo 1122/2003  
*ASPI JUD39118CZ*

### Z odůvodnění:

Soud prvního stupně i odvolací soud dovodily, že by bylo v rozporu s dobrými mravy, aby žalovanému bylo s ohledem na uplynutí podstatné části promlčecí doby uloženo nahradit žalobcem požadovaný, byť zákonný úrok z prodlení. Odvolací soud zároveň dodal, že žalobkyně je ekonomicky silným subjektem, který je vybaven rozsáhlým odborným aparátem a výpočetní technikou a lze po něm požadovat,

aby své nároky uplatňoval soudní cestou bez zbytečného odkladu, zvláště za situace, kdy žádá kromě jistiny i úrok z prodlení. Nicméně žalovanému uložili, aby v plném rozsahu zaplatil dlužnou jistinu, neboť požadavek na její zaplacení sám o sobě (bez připočtení úroku z prodlení) nemravný není.

Nejvyšší soud výše uvedenou argumentací aproboval.

**Poznámka:** Zmíněný judikát vychází z předpokladu, že jistina a z ní se odvíjející úrok z prodlení jsou dvěma různými požadavky, jejichž případnou nemravnost je možné vyhodnotit u každého z nich jiným způsobem. Rozhodnutí nastoluje výjimku z obecného pravidla, podle něhož se úroky z prodlení promlčují ve stejné době jako jistina. Rozhodnutí dokonce připouští, že u úroků z prodlení (nikoliv však u jistiny) může dojít k jejich reálnému „promlčení“ ještě dříve, než po uplynutí zákonem stanovené promlčecí doby. – Tento závěr by nepochybně vyžadoval hlubší zdůvodnění, neboť do jisté míry popírá vztah akcesority mezi příslušenstvím pohledávky (úrokem z prodlení) a samotnou pohledávkou. Tento vztah je výslovně vyjádřen v § 517 odst. 2 obč. zák.

## 22. Vliv legitimního očekávání na běh objektivní promlčecí doby

### § 391, 498 obch. zák.

### § 451, 498 obč. zák.

**Samotné zjištění, zda účastník legitimně očekával a požadoval uzavření smlouvy, má vliv na počátek a běh promlčecí doby. Za takových okolností nelze tedy paušálně vázat počátek běhu promlčecí doby na vydání bezdůvodného obohacení k okamžiku, kdy bylo plnění (záloha) bez právního důvodu poskytnuto.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne  
18. 10. 2005, sp. zn. 32 Odo 48/2005  
*ASPI JUD34270CZ*

### Z odůvodnění:

Z § 498 obč. zák. vyplývá, že pokud před uzavřením smlouvy poskytne jedna strana něco, co má být předmětem jejího budoucího závazku ze smlouvy, je stanovena vyvratitelná domněnka, že v pochybnostech se toto plnění považuje za zálohu, tedy za splátku na smluvené budoucí plnění. Pokud k uzavření uvažované smlouvy nedojde, odpadne tím dodatečně důvod plnění, takže jde na straně účastníka, jemuž byla druhým účastníkem záloha poskytnuta, o bezdůvodné obohacení získané plněním, jehož právní důvod dodatečně odpadl.

Z výše uvedeného je třeba dovodit, že pokud jsou podmínky ustanovení § 498 obč. zák. splněny, je poskytnutá záloha důvodnou platbou (tj. v době, kdy byla poskytnuta záloha, bezdůvodné obohacení nevzniká), a to až do okamžiku, kdy je tomu, kdo zálohu poskytl, zřejmé, že zamýšlená smlouva nebude uzavřena. Teprve v tomto okamžiku se stává záloha bezdůvodným obohacením získaným jako plnění, jehož právní důvod dodatečně odpadl, a ten, kdo zálohu poskytl, se může domáhat jejího vrácení.

Za této situace proto nemůže obstát právní názor odvolacího soudu, podle něhož nemělo zjištění, že žalobkyně očekávala a požadovala uzavření smlouvy, žádný vliv na počátek a běh promlčecí doby a že jí nic nebránilo v tom, aby bezprostředně po provedení platby žádala její vrácení, a to i případnou žalobou u soudu, ani na to navazující jeho závěr, že promlčecí doba na vydání bezdůvodného obohacení (§ 397 obč. zák.) začala žalobkyni ve smyslu § 391 odst. 1 obč. zák. běžet dne 24. 3. 1997, kdy bylo plnění bez právního důvodu poskytnuto.

**Poznámka:** Právě uvedený závěr Nejvyššího soudu je (stejně jako konstrukce nemravné námitky promlčení, která byla prezentována v dřívějších judikátech) originálním pokusem o překlenutí zjevně nepřiměřených následků uplynutí promlčecí doby na konkrétní situaci. Zeslabování jednotlivých zákonných institutů hmotného práva s poukazem, že v konkrétní situaci je jejich bezmyslenkovitá aplikace nepřiměřená s ohledem na „legitimní očekávání“ některého z účastníků, je však vždy problematickým krokem. V případě promlčení nelze odést argument, že účastník, jemuž svědčí právo, jež se promlčuje, se nemá spoléhat na to, že protistrana své sliby, které však nemají právní váhu, dodrží – viz např. následující rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 85/2010.

## 23. Vztah věřitele k promlčení a jeho následkům

### § 3 odst. 1, § 101 odst. 1 obč. zák.

**Uplatnění námitky promlčení by bylo možno posoudit jako rozporné s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.) jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marně uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2.  
2011, sp. zn. 21 Cdo 85/2010  
*ASPI JUD191798CZ*

### **Z odůvodnění:**

Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že je vlastníkem konkrétní nemovitosti. Žalovaný v rámci vzájemného návrhu vznesl požadavek, aby bylo určeno, že na této nemovitosti vázne zástavní právo ve prospěch jeho pohledávky za žalobcem. Soud prvního stupně jak žalobě, tak vzájemnému návrhu vyhověl.

Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu o určení zástavního práva zamítl. Zdůraznil, že právo žalovaného na uspokojení ze zástavy mělo být vykonáno ve tříleté promlčecí době. Nesouhlasil s názorem žalovaného, podle kterého lze námitku promlčení zástavního práva zkoumat až v řízení o výkon (realizaci) zástavního práva. Tuto námitku nelze podle názoru odvolacího soudu žalobci upřít právě v řízení, které se týká samotné existence zástavního práva.

Odvolací soud rovněž odmítl názor žalovaného, že uplatnění námitky promlčení zástavního práva ze strany žalobce se přičítá dobrým mravům. V souzené věci totiž nelze pominout, že k uzavření smlouvy, na jejímž základě vzniklo zástavní právo, došlo v souvislosti s absolutně (tedy od samého počátku) neplatnou „kupní smlouvu“ a za situace, kdy žalobce jako dlužník popírá, že by od žalovaného jako věřitele převzal částku 600 000 Kč dle smlouvy o půjčce. Kromě toho žalovaný námitky ve vztahu k aplikaci ustanovení § 3 obč. zák. uplatnil až po vyhlášení rozsudku, aniž uvedl, z jakých konkrétních okolností vyvozuje rozpor žalobcem vznesenou námitkou promlčení zástavního práva s dobrými mravy. Omezil se jen na konstatování, že žalovaný promlčení pohledávky „objektivně nezavinil“.

Nejvyšší soud se s napadeným rozhodnutím ztotožnil s tím, že námitku promlčení lze shledat nemravnou jen za zcela

výjimečných okolností, které v daném případě nebyly naplněny.

## **24. Vztah dlužníka k promlčení a jeho následkům**

§ 3 odst. 1, § 100 obč. zák.  
§ 120 odst. 1 o. s. ř.

**I. Námitka promlčení může být posouzena jako nemravná jen tehdy, když by výkon práva namítat promlčení uplatněného nároku byl toliko prostředkem umožňujícím poškodit jiného účastníka právního vztahu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou by pro něj zůstalo vedlejší a z hlediska jednatelství by bylo bez významu, jednalo by se sice o výkon práva, který je formálně se zákonem v souladu, avšak šlo by o výraz zneužití tohoto subjektivního práva (šikanu) na úkor druhého účastníka, a tedy o výkon v rozporu s dobrými mravy.**

**II. Je věcí žalobce (věřitele), aby před zkoncetrováním sporu tvrdil a prokazoval konkrétní výjimečné okolnosti, které by mohly vést k závěru, že námitka promlčení porušuje ustanovení o dobrých mravech (§ 3 odst. 1 obč. zák.).**

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne  
23. 11. 2010, sp. zn. 26 Cdo 45/2010  
*ASPI.JUD191548CZ*

### **Z odůvodnění:**

Fungování systému psaného práva je založeno zejména na důsledném dodržování pravidel vyplývajících z právních předpisů a korektiv dobrých mravů nesmí být na újmu principu právní jistoty a nesmí nepřiměřeně oslabovat subjektivní práva účastníků vyplývající z právních norem. Dobrým mravům zásadně neodporuje, namítá-li někdo pro-

mlčení práva uplatňovaného vůči němu, neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje.

Není pochybením soudu prvního stupně ani odvolacího soudu, pokud se nezabývají otázkou rozporu vznesené námítky promlčení s dobrými mravy, jestliže žalobkyně v nalézacím řízení existenci příslušných právně významných okolností ani netvrdila. V zájmu unesení břemena tvrzení a důkazního břemena jsou účastníci v tzv. řízení sporném (jímž je i dané řízení) povinni příslušně právně významné okolnosti tvrdit a zároveň označit důkazy k prokázání takovýchto tvrzení (§ 120 odst. 1 o. s. ř.).

## 25. Nemravnost promlčení mezi příbuznými

### § 3, 101 obč. zák.

**Námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, ale mohou nastat situace (např. v poměru mezi nejbližšími příbuznými), že uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby bylo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil.**

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04  
SbÚS 171/2005

### Z odůvodnění:

V posuzované věci se stěžovatelka jako matka, ocitla v situaci, kdy její syn z částky

ve výši 1 802 959,30 Kč, kterou nechala ze svého podílu na výnosu z prodané společné nemovitosti deponovat na jeho účet, odmítl zaplatit daň z převodu nemovitostí ve výši 150 000 Kč a rovněž odmítl výzvu k vydání matčina podílu. Daň z převodu nemovitosti jeho matka splácí na základě výkonu rozhodnutí ze svého starobního důchodu, který činí měsíčně 8 526 Kč. Ústavní soud je toho názoru, že bylo nadmíru žádoucí, aby právě v tomto konkrétním případě, kdy jde o posuzování projevu vůle a obsahu závazkového vztahu mezi matkou a synem, bylo přihlédnuto k tomu, že výkon práva nemůže být v rozporu s dobrými mravy tak, jak stanoví § 3 obč. zák. Právní stát nemůže fungovat bez předpokladu obecně vyžadované míry poctivého jednání mezi lidmi. Rodina a vztahy mezi rodiči a dětmi jsou prostředím, kde se dobré mravy, jako poctivost, čestnost, vzájemná úcta a zejména úcta k rodičům, musí nejen předpokládat, ale hlavně formovat a důsledně vyžadovat. Ústavní soud je přesvědčen, že právě v rodině, jako základu společnosti, se musí dobré mravy kultivovat a orgány veřejné moci, soudy zvláště, k tomu musí svými rozhodnutími přispívat.

Obecné soudy tím, že v projednávaném případě připustily a vzaly při svém rozhodování v úvahu nemravnou námítku promlčení, vznesenou vedlejším účastníkem (synem stěžovatelky), aprobovaly jednání, které je „*contra bonos mores*“. V důsledku tohoto postupu nebylo řízení před obecnými soudy, jako celek, spravedlivé. Spravedlnost musí být přítomna vždy v procesu, kterým soudce interpretuje a aplikuje právo, jako hodnotový činitel. Spravedlnost je hodnotovým principem, který je společný všem demokratickým právním řádům. Zásada souladu práv, resp. jejich výkonu s dobrými mravy představuje významný princip, který v odůvodněných případech dovoluje zmírňovat tvrdost zákona

a dává soudci prostor pro uplatnění pravidel slušnosti (ekvity). Pojem „dobré mravy“ nelze vykládat pouze jako soubor mravních pravidel užívaných jako korektiv či doplňující obsahový faktor výkonu subjektivních práv a povinností, ale jako příkaz soudci rozhodovat v souladu s ekvitou (*haec aequitas suggerit*), což ve svých důsledcích znamená nastoupení cesty nalézání spravedlnosti.

**Poznámka:** Obdobně viz náleží Ústavního soudu ze dne 15. 1. 1997, sp. zn. II. ÚS 309/95, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000 (viz judikát č. 240 uvedený na s. 203).

## 26. Promlčení mezi druhem a družkou

### § 100 odst. 1, § 114 obč. zák.

**Ve vztahu mezi druhem a družkou nelze dovozovat, že by samotná existence takového vztahu bránila běhu promlčecí lhůty nebo činila námitku promlčení rozpornou s dobrými mravy.**

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 64/2008  
*ASPI JUD151169CZ*

### Z odůvodnění:

Námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, ale mohou nastat situace (např. v poměru mezi nejbližšími příbuznými), že uplatnění této námitky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marně uplynutí promlčecí doby nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil.

O takový případ však v dané věci nejde. Účastníci neuzavřeli manželství, jehož existence by na promlčení vzájemných nároků mohla mít vliv (§ 114 obč. zák.). Ve vztahu mezi druhem a družkou obdobné ustanovení neplatí, takže nelze dovozovat, že by samotná existence takového vztahu bránila běhu promlčecí lhůty nebo činila námitku promlčení rozpornou s dobrými mravy. Pokud spoluvlastníci, kteří nejsou manžely, spolu žijí a investují do společné věci, mohou ohledně investic uzavřít dohodu. Jestliže tak neučiní, nemohou v případě zániku jejich vztahu žádat s odkazem na dobré mravy obdobnou ochranu, jaká by náležela manželům. S přihlédnutím k obvyklým vztahům partnerů žijících mimo manželství tu nebylo nic zcela výjimečného, co by mohlo vést k úvaze o rozporu námitky promlčení s dobrými mravy.

## 27. Promlčení jako následek vadného úkonu státu

### § 3 odst. 1, § 100, 106 obč. zák.

**Subjekt soukromého práva disponuje legitimním očekáváním, že právní úkony, které činí stát, jsou formálně bezvadné. Proto se stát zpravidla nemůže dovolat námitky promlčení, kterou opírá o skutečnost, že právo subjektu soukromého práva bylo promlčeno proto, že předchozí akt státního orgánu byl nicotný nebo vadný.**

Náleží Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. I. ÚS 2216/09  
*ASPI JUD197066CZ*

### Z odůvodnění:

Je povinností obecných soudů, aby při svém rozhodování vzaly do úvahy případný rozpor státem vznesené námitky promlčení s dobrými mravy. V posuzova-



ném případě měla být ochrana vlastnického práva stěžovatelek zesílena i tím, že se jednalo o specifický (privatizační) vztah mezi jednotlivcem a státem, v němž stát, i přes soukromoprávní povahu samotného převodu majetku (kupní smlouva), rozhodoval a vůči stěžovatelkám (resp. jejich právním předchůdcům) působil převážně ve vrchnostenském (mocenském) postavení (rozhodování Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci). Proto obecné soudy měly důvodnost a mravnost státem vznesené námitky promlčení posoudit i z hlediska narušení principu důvěry druhého účastníka privatizačního vztahu v rozhodovací činnost orgánů státu a presumpci její správnosti, což však neučinily.

Snaha o nastolení stavu, kdy jednotlivec může důvěřovat v akty státu a v jejich věcnou správnost, je základním předpokladem fungování materiálního právního státu. Podstatou uplatňování veřejné moci v demokratickém právním státu je princip dobré víry jednotlivce ve správnost aktů veřejné moci a ochrana dobré víry v nabytá práva konstituovaná akty veřejné moci, ať už v individuálním případě plynou přímo z normativního právního aktu nebo z aktu aplikace práva. Princip dobré víry působí bezprostředně v rovině subjektivního základního práva jako jeho ochrana, v rovině objektivní se pak projevuje jako princip presumpce správnosti aktu veřejné moci.

## 28. Změna soudní praxe jako právní skutečnost rozhodná při posouzení mravnosti námitky promlčení

§ 3 odst. 1, § 100 odst. 1 obč. zák.

**Hmotněprávní vztahy mezi účastníky mohou být natolik specifické a komplikované, že soud musí učinit vše pro jejich**

**spravedlivé vyřešení i tím, že případnou námitku promlčení důsledně posoudí ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák., zda je či není v rozporu s dobrými mravy. Je tomu tak zvláště tehdy, je-li žaloba zjevně podána v dobré víře opírající se o stávající judikaturu, že právo na nemajetkovou újmu promlčeno není.**

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2842/10  
*ASPI JUD201159CZ*

### Z odůvodnění:

Ústavní soud se zabýval tím, zda napařenými rozhodnutími bylo stěžovatele odepřeno poskytnutí spravedlnosti v podobě zamítnutí žaloby o ochranu osobnosti z důvodu promlčení nároku. Zdůraznil, že stěžovatelka žalobu podala v době, kdy se právo na nemajetkovou újmu jako takovou dle tehdy existující ustálené judikatury nepromlčovalo. Pozdější změna v judikatuře, podle níž se právo na nemajetkovou újmu promlčuje v tříleté promlčecí lhůtě (§ 100 obč. zák.), může být důvodem, pro který je soud oprávněn konstatovat, že uplatnění námitky promlčení je v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.). Je totiž v rozporu s principem důvěry občana v právo, pokud by měl být jednotlivec zbaven svého oprávněného nároku toliko na základě nevyjasněné koncepce ne/promlčitelnosti tohoto práva.

**Poznámka:** Prezentovaný judikát je naprosto ojedinělý tím, že změnu interpretační praxe ze strany soudů pokládá za právní skutečnost *sui generis*, k níž soud má přihlídnout při řešení hmotněprávní otázky (v tomto případě míry mravnosti vznesené námitky promlčení). Ústavní soud tím relativizuje rozdíl mezi světem právních norem a jejich interpretace na straně jedné a konkrétními okolnostmi případu na straně druhé.

Obdobně viz náleží Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 3168/2009, náleží téhož soudu ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. III. ÚS 1275/10 (viz judikát č. 29 níže) a náleží téhož soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 635/09.

## 29. Kritéria nemravnosti námitky započtení při změně rozhodovací praxe

### § 3 odst. 1, § 100 odst. 1 obč. zák.

**Jestliže soud dospěje k závěru, že námitka promlčení je důvodná, přestože dřívější soudní praxe dovozovala opak (např. proto, že dané právo pokládala za nepromlčitelné, nebo za promlčitelné, ale v delší lhůtě), neznamená to ještě, že do doby, než změna v rozhodovací praxi bude akceptována praxí, bude každá námitka promlčení pokládána za nemravnou. Posouzení jejího souladu s dobrými mravy může být různé případ od případu.**

Náleží Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. III. ÚS 1275/10  
*ASPI JUD190576CZ*

### Z odůvodnění:

Intertemporální soudcovské právo (*overruling*) vyžaduje, obdobně, jak je tomu u intertemporálního práva psaného, přijetí hledisek posuzování jeho přijatelnosti. Tato hlediska musí zohlednit ochranu uplatněného subjektivního práva, jakož i stanovení časového momentu pro určení relevantního hmotného práva pro posouzení věci, dále zajistit rovnost v uplatnění práv, ochranu oprávněné důvěry v právo, jakož i předvídatelnost soudních rozhodnutí. Musí ale zároveň zohlednit i nezbytnost vývoje soudní interpretace a aplikace zákonného práva, nutnost zabránit její strnulosti, jež by se stala překážkou dosažení účelů právní regulace.

Judikatura nemůže být bez vývoje a není vyloučeno, aby (a to i při nezměněné právní úpravě) byla nejen doplňována o nové interpretační závěry, ale i měněna. Každá změna rozhodovací soudní praxe, zvláště jde-li o praxi nejvyšší soudní instance povolání i k sjednocování judikatury nižších soudů, je ovšem jevem ve své podstatě nežádoucím, neboť takovou změnou je narušen jeden z principů demokratického právního státu, a to princip předvídatelnosti soudního rozhodování. To je prioritním důvodem, proč platná právní úprava předepisuje pro soudy nejvyšších instancí i pro Ústavní soud zvláštní a závazná pravidla přijímání rozhodnutí v situacích, kdy jimi má být jejich dosavadní judikatura překonána. I kdyby takovéto procedury nebyly pro uvedené případy pozitivním právem zakotveny, nic by to neměnilo na povinnosti soudů přistupovat ke změně judikatury nejen opatrně a zdrženlivě (tj. výlučně v nezbytných případech opodstatňujících překročení principu předvídatelnosti), ale též s důkladným odůvodněním takového postupu. Jeho součástí nezbytně by mělo být přesvědčivé vysvětlení toho, proč, vzdor očekávání respektu k dosavadní rozhodovací praxi, bylo rozhodnuto jinak.

Posouzení kolize mezi hodnotou soudcovského dotváření práva na straně jedné a hodnotou právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování na straně druhé musí vycházet ze zásady proporcionality. Jeho obsahem musí být pečlivé vážení a vyvážení negativních dopadů změny právního názoru soudů, promítajících se v zúžení možností uplatnění subjektivního práva pro účastníky řízení konajících v dobré víře v existenci práva, daného soudy ustálenou interpretací zákona. Jeho obsahem zároveň musí být i zohlednění společenské naléhavosti takovéto změny. Tyto úvahy soudu musí být transparentně předestřeny veřejnosti.

## IV. Specifický charakter promlčení ve vztazích podléhajících obchodnímu zákoníku

### 30. Charakter vztahů mezi subjekty jako určující moment pro odlišení občanského a obchodního promlčení

§ 1, 387 a násl. obch. zák.

§ 1, 100 a násl. obč. zák.

Obchodním zákoníkem se řídí vztahy mezi podnikateli, tedy vztahy související s podnikáním (§ 1 obch. zák.). Ostatní právní vztahy, do nichž podnikatelé vstupují jako občané, se řídí jinými právními předpisy, a to podle charakteru konkrétních společenských vztahů. V projednávané věci tak nutno mít za rozhodující nikoli skutečnost, že navrhovatel je držitelem živnostenského oprávnění, ale posouzení podstaty společenského vztahu v němž vystupoval.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 1999, sp. zn. III. ÚS 140/99

*ASPI.JUD31965CZ*

#### Z odůvodnění:

Obchodní právo, upravené především zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem, je samostatným právním odvětvím, které upravuje právní poměry podnikatelů. Podnikatelem je každá fyzická či právnická osoba, která oprávněně podniká, tedy vykonává soustavně a samostatně podnikatelskou činnost vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku.

V souzeném případě je nepochybné, že navrhovatel přebрал zmíněné zboží, avšak nikoliv za účelem dosažení zisku (nevystupoval tu tedy jako podnikatel), ale jako fyzická osoba v odlišném právním postavení,

jako osoba poskytující jiné fyzické osobě občanskou výpomoc. Jeho jednání a právní postavení tedy nebylo možné posuzovat jako podnikání a podřadit je obchodnímu zákoníku, jako zvláštnímu zákonu, upravujícímu právě právní vztahy mezi podnikateli. Skutečnost, že navrhovatel sám byl držitelem živnostenského oprávnění, v jehož rámci také dochází k přebírání zboží, na této věci nemůže nic změnit. Rozhodující tu není skutečnost, že navrhovatel je držitelem živnostenského oprávnění, ale posouzení podstaty společenského vztahu, v němž vystupoval.

### 31. Promlčení při zabezpečování veřejných potřeb podnikatelem. Bezdůvodné obohacení mezi podnikateli

§ 1 odst. 1, § 261 odst. 2, § 387 obch. zák.

Vznikne-li ve vztazích mezi samosprávnou územní jednotkou a podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti, týkajících se zabezpečování veřejných potřeb, bezdůvodné obohacení plněním z právního důvodu, který odpadá, řídí se promlčení práva na jeho vydání právní úpravou obchodního zákoníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 35 Odo 619/2002  
*SbNS 26/2004*

#### Z odůvodnění:

Je-li (v daném případě) závazkový vztah založený mezi účastníky smlouvou mezi samosprávnou územní jednotkou a podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti, týkající se zabezpečování veřejných potřeb –

srov. § 261 odst. 2 věta první obch. zák. – vztahem obchodním, má nepochybně obchodní povahu i závazkový vztah vzniklý z bezdůvodného obohacení, k němuž došlo proto, že původní právní důvod plnění (obchodní smlouva) odpadl. Proto se i pro posouzení námitky promlčení využije výhradně ustanovení obchodního zákoníku. Obchodní zákoník totiž obsahuje ucelenou a komplexní úpravu institutu promlčení.

## 32. Komplexní povaha promlčení v obchodním zákoníku

§ 289, 387 a násl. obch. zák.

**I. Právní úprava promlčení v obchodním zákoníku má komplexní povahu. V § 387 je upraven předmět promlčení, v ustanoveních § 388 až 390 účinky promlčení, v ustanoveních § 391 až 401 počátek a trvání promlčecí doby, v ustanoveních § 402 až 407 stavení a přetržení promlčecí doby a v § 408 obecné omezení promlčecí doby. Skutečnost, že obchodní zákoník výslovně neupravuje počátek běhu promlčecí doby a její délku, pokud jde o právo na vydání bezdůvodného obohacení (na rozdíl od občanského zákoníku – srov. jeho § 107), pak neznamená nutnost aplikace právní úpravy občanského zákoníku, nýbrž pouze to, že tyto otázky je zapotřebí řešit dle obecných ustanovení obchodního zákoníku o promlčení (podle jeho § 391 a § 397). Jelikož obchodní zákoník je v poměru k občanskému zákoníku předpisem zvláštním (*lex specialis*), což platí i pro obecná ustanovení obchodního zákoníku upravující promlčení (§ 391 a § 397) v poměru k § 107 obč. zák. platí, že při řešení otázky promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení v obchodních vztazích se použije především právní úprava obsažená v obchodním zákoníku.**

**II. Uzavření smlouvy o budoucí společenské smlouvě je vztahem, který se (včetně režimu promlčení) řídí obchodním zákoníkem.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 2. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4135/2009  
*ASPI JUD165600CZ*

**Z odůvodnění:**

I u společenské smlouvy lze určit předmět plnění, a to ve vazbě na účel společenské smlouvy a práva a povinnosti v ní upravené. Proto je uzavření smlouvy o budoucí společenské smlouvě podle § 289 a násl. obch. zák. možné. Takovou smlouvu je nutné podřadit pod ustanovení § 289 a násl. obch. zák. Její kvalifikace jako smlouvy občanskoprávní nepřichází vzhledem k obsahu budoucí smlouvy v úvahu.

## 33. K aplikaci § 110 odst. 1 obč. zák. v obchodně závazkových vztazích

§ 110 odst. 1 obč. zák.  
§ 388 odst. 1, § 397 obch. zák.

**V obchodně závazkových vztazích nelze aplikovat § 110 odst. 1 obč. zák., upravující založení desetileté promlčecí doby ode dne, kdy mělo být podle soudního rozhodnutí plněno (tzv. přetržení promlčecí doby).**

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3764/2009  
*ASPI JUD166500CZ*

**Z odůvodnění:**

Nejvyšší soud neshledal důvodnou námitku dovolatelky, že promlčecí doba pro uplatnění úplaty advokáta za zastupování mandanta je desetiletá v případě, kdy mandantu byla úhrada nákladů řízení souvise-

jících s jeho právním zastupováním přiznána pravomocným rozhodnutím soudu.

Odvolacímu soudu lze přisvědčit, že není možné v obchodně závazkových vztazích aplikovat § 110 odst. 1 obč. zák., upravující založení desetileté promlčecí doby ode dne, kdy mělo být podle soudního rozhodnutí plněno (tzv. přetržení promlčecí doby). Obchodní zákoník upravuje promlčení v obchodních závazkových vztazích komplexně; konkrétně stavení a přetržení promlčecí doby v ustanoveních § 402 až 407 obč. zák. Odvolací soud správně aplikoval ust. § 405 odst. 2 obč. zák., které stanoví, že pokud v době skončení soudního nebo rozhodčího řízení, v němž bylo právo uplatněno, promlčecí doba již uplynula nebo jestliže do jejího skončení zbývá méně než rok, prodlužuje se promlčecí doba tak, že neskončí dříve než jeden rok ode dne, kdy skončilo soudní nebo rozhodčí řízení.

Pro posouzení promlčení uplatněného práva je irelevantní námitka žalobkyně o možném trestném činu žalovaného a úmyslném způsobení škody žalobkyni – vedoucí podle jejího názoru k založení desetileté promlčecí doby, neboť možný trestný čin nemá vliv na běh promlčecí doby obchodního zákoníku.

### 34. K započtení promlčené pohledávky

§ 388 odst. 2 písm. b) obč. zák.

Jednostranné započtení promlčené pohledávky vůči nepromlčené pohledávce lze v obchodních závazkových vztazích provést tehdy, když k jejímu promlčení došlo až poté, co se obě pohledávky setkaly.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3512/2008  
ASPI JUD183891CZ

### Z odůvodnění:

Podle § 388 odst. 2 písm. b) obč. zák. může oprávněná strana uplatnit své právo při obraně nebo při započtení i po uplynutí promlčecí doby, jestliže právo mohlo být použito kdykoli před uplynutím promlčecí doby k započtení vůči nároku uplatněnému druhou stranou. Tato výjimka ze zákonem stanovených účinků promlčení neznamená nic jiného než to, že uplynutí promlčecí doby až poté, kdy se splatné pohledávky setkaly, nemá vliv na možnost započtení. V souzené věci však jde o případ opačný, kdy promlčecí doba uplynula předtím, než se splatné pohledávky setkaly. V takovémto případě soud k vznesené námitce promlčení přihlédnout musí. K tomuto závěru dospívá dovolací soud kromě uvedeného i argumentací § 358 *a contrario* obč. zák. – říká-li totiž toto ustanovení ve své větě druhé, že započtení nebrání, je-li pohledávka promlčena, avšak promlčení nastalo teprve po době, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení, pak nutno dovodit, že staly-li se pohledávky způsobilými k započtení „před touto dobou“, tj. před jejich setkáním, promlčení pohledávky (v daném případě pohledávky povinného) kompenzací brání.

### 35. Prohlášení o prodloužení promlčecí doby

§ 401 obč. zák.

§ 52 až 57 obč. zák.

Prohlášení o prodloužení promlčecí doby lze učinit i před počátkem jejího běhu. Délka prodloužení zákonem stanovené promlčecí doby je věcí strany, která prohlášení činí, přičemž maximálně může být prodloužena na deset let.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 32 Cdo 786/2009  
ASPI JUD191223CZ

### Z odůvodnění:

Kromě stěžejního závěru uvedeného v návěští Nejvyšší soud dovodil, že prohlášením dlužníka nedošlo k automatickému zhoršení jeho postavení. – Je-li prohlášením založena delší promlčecí doba, má věřitel bez rizika, že námitka promlčení bude úspěšně vznesena v soudním řízení, možnost posečkat s vymáháním pohledávky.

Dovolává-li se dovolatel neplatnosti prohlášení o prodloužení promlčecí doby podle ustanovení § 55 odst. 2 obč. zák., přehlíží, že toto ustanovení, stejně jako ostatní ustanovení o spotřebitelských smlouvách, bylo do občanského zákoníku vloženo až zákonem č. 367/2000 Sb. Uvedená ustanovení jsou transpozicí směrnice rady č. 93/13/EHS z 5. 4. 1993 o nekalých podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Zákon č. 367/2000 Sb. nabyl účinnosti 1. 1. 2001 a s ohledem na jeho přechodná ustanovení a skutečnost, že smlouva o úvěru byla uzavřena 21. 12. 2000, nelze ujednání o prodloužení promlčecí doby poměřovat ustanoveními § 52 až 57 obč. zák. o spotřebitelských smlouvách. Závěr odvolacího soudu, podle něhož právo žalobkyně není promlčeno s ohledem na prohlášení žalovaného o prodloužení promlčecí doby na dobu 10 let, proto považuje dovolací soud za správný.

## 36. Dílčí plnění dle obchodního zákoníku

§ 329, 347, § 392 odst. 2 obch. zák.

**O dílčí plnění ve smyslu ustanovení § 392 odst. 2 obch. zák. se jedná v případě, kdy závazek je podle dohody stran, ze zákona nebo z rozhodnutí soudu (státního orgánu) rozdělen na ně-**

**kolik relativně samostatných, zřetelně oddělených plnění, která samostatně (většinou postupně) dospívají (např. plnění dluhu sjednané ve splátkách). Od dílčího plnění je třeba odlišovat plnění částečné, o němž jde tehdy, poskytneli dlužník věřiteli na plnění svého závazku pouze část předmětu plnění, aniž by z dohody stran, z právního předpisu nebo z rozhodnutí soudu rozdělení na takové části vyplývalo.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5227/2009  
*ASPI JUD203785CZ*

### Z odůvodnění:

Plnění zhotovitele dle smlouvy o dílo (rekonstrukce nemovitostí) bylo rozděleno na dvě relativně samostatná plnění. Pro závěr, zda byla tato plnění zřetelně oddělena, nejsou k dispozici potřebná skutková zjištění. V každém případě však nebyl splněn druhý z předpokladů, za nichž je sjednané plnění postupným dílčím plněním závazku. Smlouva o dílo totiž postrádá ujednání o lhůtě provedení první části stavby (o době splatnosti prvního dílčího závazku). Ujednání, že ucelené práce na fasádním plášti a přístavku zhotovitel provede v roce 2001, navazující na informaci o stavu zajištění finančních prostředků objednatele v jednotlivých letech, obsaženou v předchozím bodě, za dohodu o splatnosti dílčího závazku (o lhůtě provedení první části díla) považovat nelze. Smlouva o dílo zná pouze jednu dobu splatnosti, totiž lhůtu k provedení celého díla, a to ve dvou variantách, podle doby zajištění finančních prostředků pro dokončení akce.

### 37. Promlčení plnění, jehož splatnost je ponechána na vůli věřitele

§ 340 odst. 2, § 341, § 342 odst. 2, § 391 odst. 1, § 392 odst. 1 obch. zák.  
§ 101, 517, 563, 564 obč. zák.  
§ 80, § 161 odst. 3 o. s. ř.

**Jde-li o právo na plnění, jehož splatnost byla ve smlouvě určena tím, že byla ponechána na vůli věřitele, řídí se počátek běhu promlčecí doby u tohoto práva v obchodních vztazích ustanovením § 392 odst. 1 obch. zák. To znamená, že čtyřletá promlčecí doba běží až na základě výzvy věřitele, kterou je dlužník vyzván ke splnění závazku. Promlčecí doba tedy neběží od okamžiku, kdy právo věřitele mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.), tedy od dob, kdy věřitel mohl dlužníka ke splnění vyzvat.**

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 5241/2007  
*ASPI JUD188247CZ*

#### Z odůvodnění:

Existuje rozdíl mezi okamžikem vzniku práva na plnění a okamžikem jeho splatnosti. Současně se vznikem práva na plnění však jeho splatnost zásadně nenastává, protože buď je určena dobou, ve které je dlužník povinen podle smlouvy, právního předpisu nebo rozhodnutí splnit svůj závazek, nebo, není-li takto určena, ji vyvolá věřitel tím, že dlužníka o plnění požádá (§ 563 obč. zák., § 340 odst. 2 obch. zák.). Okamžik splatnosti práva na plnění má rozhodující význam zejména pro posouzení, zda a kdy nastává *actio nata* pro počátek běhu obecné promlčecí doby (§ 101 obč. zák., § 391 odst. 1 obch. zák.) i promlčecí doby u práva na plnění závazku (§ 392 odst. 1 obch. zák.) nebo pro počátek prodlení

dlužníka (§ 517 a násl. obč. zák., § 365 a násl. obch. zák.).

Strany si v ústní smlouvě sjednaly o splatnosti ceny díla, že „objednatel je povinen zaplatit smluvní cenu na účet zhotovitele do 14 dnů po vystavení daňového dokladu“. Ponechaly tedy splatnost závazku na vůli věřitele.

Na rozdíl od případů, v nichž je doba plnění ponechána na vůli dlužníka (§ 564 obč. zák.) nebo v nichž je dlužník podle smlouvy oprávněn určit dobu plnění (§ 341 obch. zák.), občanský zákoník ani obchodní zákoník výslovně neupravují ujednání o splatnosti ponechané na vůli věřitele. Přesto však nelze takovou dohodu stran mechanicky a ve všem podříditi právnímu režimu a důsledkům upraveným v ustanoveních § 563 obč. zák., § 340 odst. 1 obch. zák. (splatnost není dohodnuta ani jinak určena), popřípadě v ustanoveních § 564 obč. zák., § 341 obch. zák. (splatnost je ponechána na vůli dlužníka), neboť zde existují nikoli zanedbatelné odlišnosti.

Není-li doba splnění ve smlouvě dohodnuta či jinak určena, je podle rozhodovací praxe soudů dlužník oprávněn plnit kdykoli i bez výzvy věřitele a věřitel je povinen takové plnění přijmout. Je tomu tak proto, že nedošlo-li k dohodě o době plnění, nemohla být sjednána ani ve prospěch věřitele s jeho oprávněním odmítnout předčasné plnění. Je-li však podle smlouvy doba plnění ponechána na vůli věřitele, pak je tím stanovena v jeho prospěch (§ 342 odst. 3 obch. zák.) a před touto dobou není dlužník oprávněn plnit svůj závazek. Další rozdíl spočívá v tom, že v případě ujednání o splatnosti ponechané na vůli věřitele má dlužník možnost dosáhnout toho, aby věřitel projevil vůli o splatnosti, žalobou na uložení prohlášení vůle s účinky podle § 161 odst. 3 o. s. ř., jak bude dále zdůvodněno.

Oproti tomu, pokud není doba plnění ve smlouvě dohodnuta či jinak určena, pak dlužník možnost důvodně podat takovou žalobu nemá.

V této souvislosti vystupuje do popředí otázka ochrany dlužníka pro případ, že věřitel, na jehož vůli je splatnost ponechána, je nečinný a nepřiměřeně otálí s projevem vůle o době plnění. Nejen věřitel, ale i dlužník, jehož povinnost plnit je i jeho právem, může mít legitimní zájem na tom, aby se mohl v přiměřené době zprostit svého dluhu plněním věřiteli. Otázkou je, zda a jakou žalobou může dlužník přinutit věřitele, aby projevil vůli o splatnosti svého práva na plnění. Nabízí se především zrcadlová obdoba žaloby na určení doby plnění soudem podle § 564 obč. zák., popřípadě § 341 obch. zák. Nejvyšší soud však tuto cestu nepovažuje za schůdnou, neboť má pochybnosti o oprávněnosti použití analogie *legis* v tomto případě. Žaloba na určení doby plnění soudem podle § 564 obč. zák., respektive § 341 obch. zák., není podřaditelná pod žádný typ žalob příkladmo vytčených v § 80 o. s. ř. a náleží pouze věřiteli jako specifický prostředek jeho ochrany proti nečinnosti dlužníka, a to pouze za podmínek vymezených v těchto ustanoveních. Situace založená ujednáním o splatnosti ponechané na vůli věřitele není shodná se situací plynoucí z dohody o splatnosti ponechané na vůli dlužníka, není však ani obdobná, nýbrž jiná, jak je zřejmé již z výše uvedeného rozboru. Shodného účelu, jakého věřitel dosáhne žalobou podle § 564 obč. zák. nebo § 341 obch. zák., dosáhne dlužník žalobou na uložení prohlášení vůle věřitele o splatnosti, totiž určení doby plnění pevným datem.

Nejvyšší soud proto dovodil, že dohoda o době plnění (splatnosti) ponechané na vůli věřitele, k níž došlo i v této věci, je ujednáním, jímž je doba plnění dohodnuta (určena). Tento závěr je určující pro

posouzení počátku běhu promlčecí doby u práva na plnění v režimu obchodního zákoníku.

Na rozdíl od úpravy promlčení v občanském zákoníku, podle níž (s výjimkou práva na plnění ve splátkách) se i právo na plnění – ať s určenou nebo neurčenou splatností – promlčuje uplynutím obecné tříleté promlčecí doby s počátkem počítaným ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.), stanoví obchodní zákoník v § 392 odst. 1 u práva na plnění závazku počátek běhu promlčecí doby odchylně od počátku běhu obecné čtyřleté promlčecí doby (§ 391 odst. 1 obch. zák.) tak, že běží ode dne, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti). Jde-li o právo na plnění, jehož splatnost byla ve smlouvě určena (i tím způsobem, že byla ponechána na vůli věřitele), řídí se počátek běhu promlčecí doby u tohoto práva ustanovením § 392 odst. 1 obch. zák.

**Poznámka:** L. Mikulcová (Právní rozhledy č. 17/2011, s. 622 až 626) upozorňuje na skutečnost, že právě prezentovaný judikát je dalším krokem k emancipaci výkladu obchodního promlčení vůči obecnému režimu promlčecí doby podle § 101 obč. zák. Zdůrazňuje, že dosavadní judikatura Nejvyššího soudu v obchodních závazkových vztazích vycházela z principů zakotvených v rozhodnutí Nejvyššího soudu č. R 28/1984, podle něhož může-li věřitel splatnost dluhu vyvolat sám, pak (objektivně posuzováno) může své právo i vykonat podáním žaloby. První objektivní možnost vykonání práva je tedy dána okamžikem, kdy věřitel mohl nejdříve o plnění požádat. Proto v těchto případech promlčecí doba začíná běžet dnem bezprostředně následujícím po dni, kdy dluh vznikl, nikoliv dnem, kdy došlo ke splatnosti dluhu (ke splatnosti přitom dochází na základě



výzvy věřitele k zaplacení vůči dlužníku). Naproti tomu rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 5241/2007 předpokládá, že promlčecí doba obchodního závazku, je-li splatnost výslovně ponechána na vůli věřitele, běží až na výzvy věřitele adresované dlužníku, kterou se domáhá zaplacení své pohledávky.

Podle názoru L. Mikulcové by z právě prezentovaného judikátu mělo vyplývat, že zmíněné pravidlo počítání běhu promlčecí doby v obchodních závazkových vztazích by se mělo uplatnit vždy, když je ze zákona nebo z dohody účastníků zřejmé, že doba splatnosti reálně závisí na výzvě věřitele (§ 340 odst. 2 obch. zák.).

## V. Žaloba jako úkon vedoucí ke stavení promlčecí doby. Pojem řádného pokračování v řízení

### 38. Hmotněprávní následky vadné žaloby

§ 42 odst. 4, § 43 odst. 1, 2, § 79 odst. 1  
o. s. ř.  
§ 37, 112 obč. zák.

**Pokud žaloba neobsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti (§ 42 odst. 4, § 79 odst. 1 o. s. ř.) nebo je neurčitá či nesrozumitelná, jde přesto o návrh, který vyvolává zákonem předpokládané následky, včetně následků hmotněprávních, jako je například stavení běhu promlčecí doby. Vady žaloby je však žalobce povinen odstranit nejpozději do doby stanovené výzvou soudu. Pokud k nápravě žalobních vad nedojde, má se za to, že ke hmotněprávnímu následku, který byl s podáním žaloby spojen, nikdy nedošlo (§ 112 obč. zák.).**

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 182/01  
*SbÚS 99/2003*

#### **Jz odůvodnění:**

Žalovaná provedla vyklizení konkrétního pozemku, na němž měl žalobce uskladněny své věci. Žalobce tvrdil, že mu vyklizením byla způsobena škoda ve výši 48 600 Kč. Z toho důvodu podal dne 19. 8. 1998 žalobu, označenou jako „blanketní podání“, která obsahovala pouze označení účastníků, byla datována, podepsána a bylo v ní uvedeno, že se jedná o žalobu na náhradu škody ve výši 48 600 Kč. Své podání následně doplnil dne 21. 8. 1998. Žalovaná ale vznesla během řízení námitku promlčení, a navrhla proto zamítnutí žaloby. Námitku promlčení odůvodnila tím, že

konkrétní požadavek žalobce byl vymezen až v doplnění žaloby ze dne 21. 8. 1998. Promlčecí doba však uplynula již dne 20. 8. 1998.

Okresní soud námitce žalované vyhověl a žalobu zamítl. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že neúplné podání ze dne 19. 8. 1998 nemohlo mít hmotněprávní účinky (stavení promlčecí lhůty), neboť se jednalo o absolutně neplatný právní úkon. Následně doplnění, které již mělo veškeré náležitosti ve smyslu § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 o. s. ř., ze dne 21. 8. 1998, bylo podáno až po uplynutí dvouleté subjektivní promlčecí lhůty (§ 106 odst. 1 obč. zák.). Odvolací soud rozsudek jako věcně správný potvrdil. Dovolání žalobkyně bylo jako nepřipustné odmítnuto.

Ústavní stížnost žalobce byla shledána za důvodnou. Ústavní soud uzavřel, že žaloba je úkonem učiněným podle o. s. ř. a jako taková musí být posuzována. Není jisté vyloučeno, že může mít i následky hmotněprávní, což ovšem není důvodem pro aplikaci ustanovení § 37 obč. zák. Náležitosti žaloby je třeba posuzovat striktně podle ustanovení § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 o. s. ř. Pokud návrh neobsahuje všechny náležitosti či je-li nesrozumitelný nebo neurčitý, jde přesto o návrh, který vyvolává předpokládané následky (stavení promlčecí lhůty). Je však nutno vady (případně k výzvě soudu) odstranit, neboť i občanský zákoník v citovaném ustanovení § 112 stanoví, že ke stavení lhůty dochází pouze tehdy, když věřitel (žalobce) v řízení řádně pokračuje. Citovaná zákonná podmínka by nebyla splněna, a žalobce by tedy v řízení řádně nepokračoval teprve tehdy, kdyby své podání neopravil či nedoplnil. K takovému opomenutí však

v projednávané věci nedošlo. Naopak, žalobce sám vady dva dny po podání blanketní žaloby odstranil, a to i bez výzvy soudu. Pokud za dané situace dospěl krajský soud (resp. soud prvního stupně, jehož závěry soud odvolací převzal) k závěru, že blanketní žaloba stěžovatele doručená soudu dne 19. 8. 1998 není řádným uplatněním práva, nýbrž neurčitým právním úkonem ve smyslu § 37 obč. zák., považuje jej Ústavní soud za výsledek extrémní interpretace, jež vybočuje z mezí ústavnosti. Ústavní soud podotýká, že k uvedenému závěru o nesprávnosti aplikace § 37 obč. zák. na procesní právní úkon, jímž žaloba je, dospěl ostatně v projednávané věci i Nejvyšší soud.

### 39. Prekludující nárok uplatněný vadnou žalobou

§ 43 odst. 1, 2, § 79 odst. 1 o. s. ř.

**Zachování žalobcova nároku je dáno již při jeho uplatnění u soudu v zákonné lhůtě. Proto soud musí naplnit svoji poučovací povinnost, včetně případné výzvy podle § 43 odst. 1, 2 o. s. ř., směřující k odstranění vad žaloby. Soud nemůže poukazovat na to, že na odstranění vad podání zbývá několik dnů a že žalobci již na výzvu ze strany soudu nemohou včas zareagovat.**

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 1. 1999, sp. zn. II. ÚS 105/97  
*SbÚS 4/1999*

**Poznámka:** K výše uvedenému závěru Ústavní soud dospěl v restituční záležitosti. Nicméně jeho závěr lze aplikovat i na postup při odstraňování takových žalobních vad, které se týkají jiných nároků, k jejichž uplatnění musí dojít v zákonem stanovené lhůtě.

### 40. Upřesnění žaloby a jeho vliv na promlčení

§ 112 obč. zák.

§ 42, 43, 79 o. s. ř.

**Pokud žalobce uvede potřebné údaje nutné k identifikaci uplatněného práva v žalobě, nikoliv však v žalobním návrhu, a ten později o tyto náležitosti doplní, nejde o změnu žaloby, ale jen o její upřesnění. Toto upřesnění nemůže mít na běh promlčecí doby vliv.**

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2004, sp. zn. 22 Cdo 240/2004  
*ASPI JUD81166CZ*

#### Z odůvodnění:

Nejvyšší soud v podstatě rozvádí právní větu uvedenou v dříve prezentovaném nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 13. 1. 1999, sp. zn. II. ÚS 105/97. – Protože účinky spojené s podáním žaloby (včetně stavení promlčecí doby) nastávají již k okamžiku podání žaloby, bez ohledu na to, zda žaloba trpí vadami. Podmínkou je, že vady žaloby jsou dodatečně (třeba i na základě výzvy soudu dle § 43 o. s. ř. odstraněny.

### 41. Peněžitá náhrada za věc; uplatnění ve formě eventuálního petitu

§ 100 odst. 1, § 106 odst. 1, § 420 obč. zák.

**Uplatnil-li vlastník žalobou právo na vydání věci, může pro případ, že věc již nebude možné vydat, požadovat protihodnotu této věci. Zatímco jeho požadavek na vydání věci se nepromlčuje, požadavek na zaplacení protihodnoty ano, neboť nesměruje k ochraně vlastnického práva, ale k náhradě škody.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne  
20. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2490/2000  
*ASPI JUD67495CZ*

### **Z odůvodnění:**

Zásadně se promlčují všechna majetková práva, s výjimkou práva vlastnického. Zákon zajišťuje ochranu vlastnického práva, jehož obsahem je oprávnění předmět vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užítky a nakládat s ním, pomocí dvou základních druhů žalob. Zatímco žaloba na vydání věci (vindikační) má místo tam, kde k porušení vlastnického práva dochází neoprávněným zadržováním věci, tzv. zápůrčí (negatorní) žaloba směřuje k odstranění jiných zásahů do vlastnického práva, než je neoprávněné zadržování věci. Vzhledem k nepromlčitelnosti vlastnického práva (§ 100 odst. 2 obč. zák.) může vlastník věci kteroukoliv z uvedených žalob podat kdykoliv po rušebním jednání (neoprávněném zásahu do vlastnictví), tedy v neomezené lhůtě, aniž by žalovaný mohl úspěšně uplatnit námitku promlčení. Předpokladem úspěšnosti žaloby na vydání věci je kromě prokázané existence vlastnického práva žalobce ke dni rozhodnutí soudu i okolnost, že žalovaný věc neoprávněně k tomuto okamžiku skutečně drží.

V případě, že právě z tohoto důvodu žalobě na ochranu vlastnického práva vyhovět nelze, zůstává vlastníku věci možnost domáhat se náhrady škody spočívající v tom, že ten, kdo věc neoprávněně zadržoval, vlastníka o věc připravil a její ztrátou mu způsobil škodu. Žaloba, jíž se při neúspěšnosti vindikační žaloby vlastník věci domáhá alespoň peněžité náhrady, nemá již charakter vlastnické žaloby, neboť není způsobitelným prostředkem k opětovnému uchopení držby a obnovení výkonu vlastnických oprávnění k předmětné věci; její smysl spočívá v zajištění náhrady (kompenzace) za porušení vlastnického práva

a jde proto o žalobu na náhradu škody, která má reparační funkci. Nárok na náhradu škody, u něž je třeba vždy zjišťovat, zda jsou splněny podmínky odpovědnosti za škodu (§ 420 obč. zák.), se nutně musí promlčovat ve lhůtách upravených v ustanovení § 106 obč. zák. Na tom nic nemění ani obvyklá praxe, kdy se zejména z důvodů procesní ekonomie nárok na náhradu škody připojuje k vindikační žalobě formou tzv. eventuálního petitu (žaloba na zaplacení pro případ, že povinnost vydat věc nebude možno z uvedeného důvodu uložit). Ani v tomto případě totiž požadavek na zaplacení peněžité částky nepřestává mít charakter nároku na náhradu škody se všemi již zmíněnými důsledky; podle § 106 obč. zák. se tedy promlčuje i nárok na náhradu škody uplatněný v žalobě na vydání věci formou tzv. eventuálního petitu.

### **42. K promlčení při změně žaloby, eventuálním petitu a alternativě *facultas***

§ 402 obč. zák.

§ 112 obč. zák.

§ 42, 43, 79, 95 o. s. ř.

**Dojde-li během civilního řízení ke změně žaloby, k doplnění eventuálního petitu nebo alternativy *facultas*, účinky podání žaloby (včetně stavení promlčecí doby) nepomíjejí, pokud je zachována skutková podstata žalobního požadavku a žalobce zároveň žádá plnění stejné kvality a rozsahu, jako na počátku řízení.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne  
30. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4504/2008  
*ASPI JUD196064CZ*

### **Z odůvodnění:**

Žalobce se žalobou došlou soudu prvního stupně 26. 7. 2001 domáhal zaplacení

částky 596 229,64 Kč s tím, že této povinnosti se žalovaná může podle svého uvážení zprostit, když vydá žalobci jím specifikované potravinářské a drogistické zboží. Podáním došlým soudu dne 27. 2. 2004 žalobce změnil žalobu a domáhal se uložení povinnosti žalované dodat žalobci potravinářské a drogistické zboží, přičemž této povinnosti se může zprostit zaplacením částky 596 229,64 Kč a současně navrhol, aby v případě, že zboží nemůže být vydáno, bylo žalované uloženo zaplatit žalobci částku 596 229,64 Kč.

Pro posouzení, jaké právo věřitel za účelem jeho uspokojení nebo určení podle § 402 obch. zák. v soudním řízení uplatnil a pro jaké právo tak přestává běžet promlčecí doba, je určující, na základě jakých rozhodujících skutečností (skutkového děje) bylo toto právo (zde na zaplacení konkrétní částky) uplatněno v žalobě nebo v jiném úkonu, který se podle občanského soudního řádu považuje za uplatnění práva v již zahájeném řízení (včetně změny žaloby). Pro otázku promlčení nároku není rozhodující odlišná právní kvalifikace nároku, ale toliko jeho skutkové vymezení v žalobě. Posouzení skutku (skutkového děje) po právní stránce je vždy úkolem soudu.

O změnu žaloby jde i tehdy, domáhá-li se žalobce stejného plnění (stejně kvality a stejného rozsahu), ale na základě jiného skutkového stavu, skutkového základu věci. Oproti tomu uvedení další relevantní skutečnosti není ve smyslu § 95 o. s. ř. změnou žaloby, nýbrž doplněním o žalobní tvrzení. Hmotněprávní i procesněprávní účinky nesprávné nebo neúplné žaloby, jejíž vady byly dodatečně odstraněny, působí již od jejího podání.

Žalobce se změnou žaloby domáhal rozšíření návrhu na základě stejného skutkového stavu. Po celou dobu žalobce tvrdil,

že s žalovanou uzavřel kupní smlouvu ohledně potravinářského drogistického zboží a dohodl se s žalovanou na uskladnění tohoto zboží v jejích skladovacích prostorech. Rovněž žalobce nic neměnil ničeho na svých skutkových tvrzeních, že se s žalovanou v lednu 2000 dohodl na zpětném odkupu zboží, že vystavil žalované faktury na celkovou částku 1 221 408,60 Kč, na něž žalovaná zaplatila 625 179 Kč a zbývajících 596 229,64 Kč odmítla uhradit.

Dodatečným podáním žalobce změnil, resp. rozšířil svůj žalobní návrh o tzv. eventuální petit. Na základě shodných skutkových tvrzení se uvedeným podáním u soudu domáhal, aby byla žalované uložena též eventuální povinnost, kterou formuloval tak, že pro případ, že by předmětné zboží nebylo možno žalobci vydat z jakéhokoliv důvodu týkajícího se i jen jedné z nich, je žalovaný povinen zaplatit žalobci do tří dnů od právní moci rozsudku částku 596 229,64 Kč včetně DPH.

Pokud žalobce uplatňoval již v žalobě nárok na zaplacení žalované částky (vady žaloby vytčené soudem prvního stupně žalobce odstranil, učinil tak žalobu ze dne 26. 7. 2001 projednatelnou) a změnou žaloby došlo toliko k rozšíření žalobního návrhu (petitu) o eventuální plnění stejné kvality a rozsahu, nemohlo dojít k promlčení nároku na zaplacení žalované částky.

### 43. Účinky rozšíření žaloby na již promlčenou část pohledávky

§ 106 odst. 1, 2, § 112, 444 obč. zák.  
§ 7 odst. 3 vyhl. č. 440/2001 Sb.

**Jestliže v zákonem stanovené promlčecí době dojde k uplatnění práva žalobou u soudu, běh promlčecí doby se staví dnem, kdy byla žaloba soudu podána, avšak pouze v rozsahu, v jakém**

**byl nárok uplatněn. Dojde-li k uplatnění pouze části pohledávky, staví se běh promlčecí doby pouze u této části. Je-li žaloba rozšířena až po skončení běhu promlčecí doby k uplatnění nároku, nelze nárok (je-li vznesena námitka promlčení) v rozsahu tohoto rozšíření přiznat.**

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2166/2010  
*ASPI JUD19777CZ*

### **Z odůvodnění:**

Žalobkyně se domáhala náhrady škody na zdraví sestávající z náhrady za ztížení společenského uplatnění, náhrady za ztrátu na výdělků včetně renty do budoucna a náhrady nákladů vynaložených v souvislosti s léčením, a to na základě tvrzení, že po podání léku v roce 1975 došlo u žalobkyně k vyvolání Lyellova syndromu s trvalým poškozením zdraví.

Odvolací soud uvedl, že žalobkyně požadavek na peněžité plnění z titulu náhrady za ztížení společenského uplatnění v žalobě řádně uplatnila a uvedla i nárok na mimořádné zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění (bez uvedení konkrétní částky). To považoval odvolací soud za dostačující pro přiznání konečné částky, která zahrnovala i mimořádné zvýšení odškodnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. Dovodil, že za situace, kdy výše žalobou uplatněného nároku závisí zejména na úvaze soudu, který vychází ze všech okolností případu s tím, že musí přihlídnout k následkům, k nimž u poškozené došlo v jednotlivých oblastech, nepovažoval námitku promlčení vznesenou žalovanou za důvodnou.

Pokud žalobkyně uplatnila v žalobě doručené soudu 2. 12. 2003 náhradu za ztížení společenského uplatnění ve výši 500 000 Kč, dále podáním doručeným soudu dne 25. 1. 2008 byl žalobní nárok na

náhradu za ztížení společenského uplatnění vyčíslen na 775 200 Kč s požadavkem mimořádného zvýšení podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. o 5 000 000 Kč, podáním ze dne 20. 5. 2008 žalobkyně požadovala náhradu za ztížení společenského uplatnění celkem ve výši 2 094 300 Kč a v poslední specifikaci náhradových nároků spojených s rozšířením žaloby doručeným soudu dne 21. 7. 2008 byla výše náhrady za ztížení společenského uplatnění vyčíslena na 2 698 100 Kč, kde žalobkyně též upravila násobek mimořádného zvýšení náhrady podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb., závěr odvolacího soudu, že takové rozšíření žaloby je z hlediska posouzení námitky promlčení bez významu, nemůže obstát.

Povinnost k plnění zvýšené náhrady za ztížení společenského uplatnění může být uložena jen soudním rozhodnutím. Proto právo a tomu odpovídající povinnost k plnění v tomto rozsahu bez soudního rozhodnutí nevzniká. Nejde tedy o přisouzení existujícího nároku, ale o jeho konstitování. Do doby, než je o tomto nároku rozhodnuto, nevznikl, a nemůže proto nastat ani jeho splatnost. Povinnost k tomuto plnění vzniká subjektu odpovědnému za škodu až na základě soudního rozhodnutí, v němž je určena doba splnění, a teprve uplynutím takto určené doby by mohlo dojít k prodlení dlužníka.

Právní názor odvolacího soudu, že v původním žalobním návrhu postačí alespoň uvedení nároku na mimořádné zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění bez jeho konkrétního vyčíslení, aby nárok v rozsahu pozdějšího zvýšení nebyl promlčen, a že žalobkyni přísluší úrok prodlení ze zvýšené náhrady za ztížení společenského uplatnění od okamžiku předcházejícího uplynutí lhůty k plnění stanovené rozhodnutím, jímž byla tato náhrada přiznána, nelze považovat za správný.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.